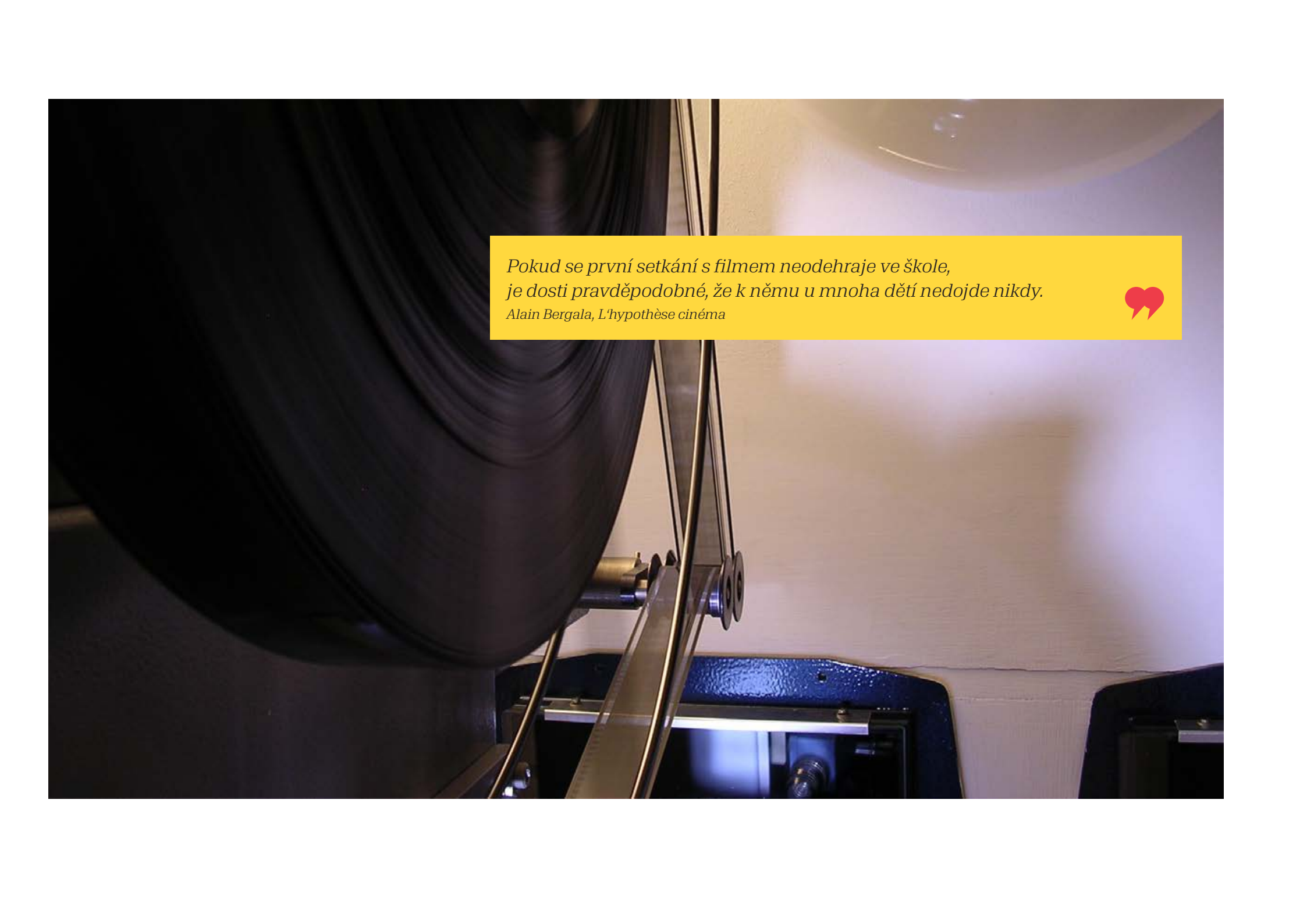

Cesty k filmové gramotnosti

Strategie a přístupy k filmové výchově napříč evropskými zeměmi

*Pokud se první setkání s filmem neodehraje ve škole,
je dosti pravděpodobné, že k němu u mnoha dětí nedojde nikdy.*

Alain Bergala, L'hypothèse cinéma

Obsah

Úvod	4	Kapitola 7	
Kapitola 1		8 příkladů dobré praxe	29
Proč potřebujeme filmovou gramotnost?	6	Film, 100 let mládí (Francie)	29
Co je to filmová gramotnost?	6	Kinobalon (Slovinsko)	30
5 základních argumentů	6	Kreativní vzdělávací centra (Severní Irsko)	30
Rozvoj kulturních a kreativních odvětví	8	CinEd (11 zemí)	32
Kapitola 2		Moving Cinema (6 zemí)	33
V čem se můžeme poučit?	9	Nové horizonty filmové výchovy (Polsko)	33
Komplexní přístup	10	Kulturní aktovka (Norsko)	34
Znaky silného modelu filmové výchovy	11	Kapitola 8	
Kapitola 3		Rámeček filmového vzdělávání a další výzkumy	35
Historické ohlednutí – rozvoj filmové kultury a osvěty	12	Screening Literacy Report (2012)	35
Filmová kultura	13	Rámeček filmového vzdělávání (Framework for Film Education) (2015)	36
Od filmu k audiovizí	15	FilmEd (Španělsko, 2015)	37
Kapitola 4		Kapitola 9	
Klíčový význam institucí	16	8 doporučení pro rozvoj oboru	38
Role paměťových institucí	16	Doporučení 1: Národní strategie filmové/audiovizuální výchovy	38
Vzdělávací instituce	17	Doporučení 2: Film/audiovizí jako podstatná součást kurikula	38
Filmová muzea	18	Doporučení 3: Návazná organizační opatření	38
Kapitola 5		Doporučení 4: Výzkum, monitoring, hodnocení	38
Filmový průmysl a filmová výchova	19	Doporučení 5: Spolupráce jednotlivých sektorů a aktérů	39
Kina	20	Doporučení 6: Dostupnost audiovizuálních děl a dalších zdrojů	39
Hlavní problém: dostupnost filmů	22	Doporučení 7: Systém vzdělávání pedagogů, rodičů a studentů	39
Databáze filmů pro vzdělávací účely	23	Doporučení 8: Publicita, osvěta, marketing	39
Evropská unie a filmová výchova	24	Závěr	40
Kapitola 6		Rozcestník odkazů	41
Školy a film	25	Publikované články, studie a rozhovory v rámci projektu "Posílení oboru F/AV v ČR"	42
Historický kontext	25		
Možnosti systémových řešení	25		
Film v kurikulu: příklad Severního Irsku	27		

Úvod

I po desetiletích úsilí jednotlivců, organizací či celých státních aparátů stále dokola zaznívá triviální otázka: Co je to vlastně filmová výchova? K čemu je nám dobrá? Proč je jí věnována tak intenzivní pozornost? Proč je často diskutována a citována v evropských dokumentech a průzkumech? A v jakém vztahu k ní je příbuzná výchova audiovizuální?

Znamená rozvoj filmové výchovy skutečnost, že se každé dítě stane filmařem nebo youtuberem? Že se naučí pracovat s kamerou a střihovým programem? Nebo že budou děti od mateřské školy uvědomělými diváky, kteří si dokážou užít film a zároveň se o něm smysluplně vyjadřovat? Jistě nebude přehnané tvrzení, že nikoliv. Přesto by nebylo vhodné význam filmové výchovy a gramotnosti u dnešní mladé generace zlehčovat.

Důkazů o tom, že filmová a audiovizuální výchova má mít své zasloužené místo v kulturním i vzdělávacím prostředí, bylo – jak dokazuje i tato publikace – předloženo nespočet.

Proč tedy v České republice neexistuje instituce, která by se oboru soustavně a naplno věnovala? Proč se nevyučuje předmět či program o filmu, který by mohli absolvovat děti od mateřské školy až po školy střední? Proč se běžně ve školách nevyskytují promítací sály či vhodně vybavené učebny? Proč se žáci v rámci exkurzí neúčastní filmového či televizního natáčení? Proč stále neexistuje pedagogické pracoviště, kde by se vzdělávali budoucí učitelé filmu?

Nespočet otázek, které se neustále vracejí na odborných setkáních, konferencích a seminářích, a na které stále v českém

prostředí nemáme uspokojivé odpovědi. Tedy, máme, ale ne v průkazné podobě, tedy černé na bílém. I proto jsme se v rámci projektu **Posílení oboru filmové a audiovizuální výchovy v ČR** rozhodli shromáždit přehled inspirací, příkladů dobré praxe a zkušeností z evropských zemí, kde již na některé výše uvedené otázky mají odpovědi. Nebo alespoň dospěli k mnohdy křehkému konsensu, jak obor filmové výchovy rozvíjet.

↑ Vega Scene v Oslu, kulturní prostor a kino pro mladé
Autor: Pavel Bednařík

V této studii představujeme vybrané země, které jsou podle našeho názoru významnou inspirací pro rozvoj dosud spíše přehlížené vzdělávací oblasti u nás. Podobných příkladů dobré praxe a způsobů, jak realizovat filmovou výchovu jsou ale v Evropě stovky. To dokládá mimo jiné *Screening Literacy Report*, zpráva z roku 2012 mapující rozšíření oboru v jednotlivých státech.

Studie, články a rozhovory, které připravili čeští odborníci v oboru v úzké spolupráci s odborníky ze zahraničí, jsou zveřejněny na stránkách www.filmvychova.cz, jediném oborovém portálu, který se v České republice filmové a audiovizuální výchově soustavně věnuje.

Příklady z jedenácti zemí zaručují rozmanité pohledy a přístupy – od osvědčené systematické péče (Dánsko, Německo, Spojené království) přes dílčím způsobem úspěšné iniciativy (pobaltské země, Norsko, Finsko, Maďarsko, Polsko) až po velmi specifické, ale přesto inspirativní modely a přístupy (Island).

Výběr zemí může vzbuzovat otázku, proč jsme nezahrnuli evropské státy, které mají prokazatelně funkční model, propojující film, kulturu a vzdělávání. Takovou zemí je bezesporu **Francie**. Ta je doslova synonymem etablované filmové výchovy. S vědomím všech omezení jsme se rozhodli zkoumání situace ve Francii věnovat až některou z následných, zevrubnějších studií, která může mít podobu samostatné diplomové či disertační práce nebo osvětové příručky.

Francie totiž vnímá kinematografii i filmovou výchovu jako integrální součást národní kulturní identity a zahrnuje filmovou výchovu do své politické agendy už v 80. letech.

Kromě toho – jak uvádí filmový historik a expert David Čeněk – její roční rozpočet na filmovou výchovu je zhruba stejný jako rozpočet českého Ministerstva kultury.

Tento bonmot poukazuje na zjevný paradox, který se objevuje v mnoha výzkumech a šetřeních: filmová výchova – je-li důležitá – bezesporu potřebuje významné a trvalé investice. Jsou to ovšem **investice, které jsou opodstatněné, podložené a které se bohatě vrátí**. Nejen finančně. Co podporou filmové výchovy české školství a česká kultura získají?

- Vzdělanější, kulturně orientované děti, které škola bude bavit.
- Učitele, kteří jsou otevření novým trendům a postupům.
- Školu, která je místem tvořivosti, rozvoje talentů, možností rozmanitého setkání s kulturou, včetně kultury filmové.

- Filmovou kulturu, která si vychovává své věrné budoucí diváky (a daňové poplatníky).
- Uvědomělé publikum s úzkým vztahem k domácí filmové tvorbě a kultuře obecně.
- Kreativní odvětví, které má dostatek talentovaných a motivovaných pracovníků.

To je jen několik příkladů, kde může česká společnost, kultura i ekonomika profitovat z rozvoje tohoto oboru. V nemalé míře je to také dluh, který splácíme předchozím generacím filmařů, pedagogů a vzdělávatelů, jejichž hlavním cílem bylo rozvíjet vztah k filmovému umění. Protože z něj především vyplývá zájem se filmem do hloubky zabývat, učit o něm, zažívat společné momenty radosti, napětí, vzrušení nebo poznávání. S filmem, skrz film, s jeho pomocí.

Mladí lidé mohou bezesporu kompenzovat v kině řadu svých duchovních potřeb. Filmový příběh k nim promlouvá sugestivní řečí, předvádí jim romantické, dobrodružné i zábavné příběhy, zpodobuje hrdiny, kteří jsou mladému divákovi blízcí, neboť se nepodrobují vnějšímu nátlaku, realizují své životní perspektivy a dokážou bojovat a vítězit i proti silnějšímu okolí. A ještě můžeme nacházet další důvody: mladý divák nemá ještě dostatek životních zkušeností, ale film mu je dokáže bohatě zprostředkovat. Mladý člověk se tím zařazuje předčasně do světa dospělých; film působí jako mocný prostředek informace o okolním světě, nejenom o světě v nás.

Boris Jachnin, *Filmová estetická výchova* (1968)

Kapitola 01

Proč potřebujeme filmovou výchovu?

Co je to filmová gramotnost?

Filmová gramotnost je málo známý a sporadicky užívaný termín, nejčastěji bývá uváděna jako cíl filmové výchovy. Pojdme se tedy nejprve podívat, jak ji popisují evropští odborníci a zástupci institucí, kteří se v rámci konsorcia pod vedením Britského filmového institutu shodli na jeho obecné definici. Podle prestižní studie *Rámec filmového vzdělávání* (Framework for Film Education) je filmová gramotnost:

Filmová gramotnost je úroveň porozumění filmovým dílům a obsahům, schopnost vědomého a zvědavého výběru filmových děl, schopnost kritického sledování a analýzy jejich obsahu, kinematografických a formálních kvalit a technických aspektů. Je to také schopnost zacházet s jazykem filmové tvorby a s jejich technickými prostředky při samotné tvorbě pohyblivých obrazů.

V dnešní době se však nemůžeme bavit o úzce vymezené filmové gramotnosti, tedy schopnosti rozumět filmům a tvořit

filmy. Jedná se o daleko širší koncept audiovizuální kultury a pohyblivých obrazů, jak vhodně uvádějí autoři britské publikace *Look Again!*.

Média pohyblivého obrazu – film, televize, video, online obsah i počítačové hry atd. jsou cennou součástí naší kultury. Z toho vyplývá, že děti mají právo, aby tato média byla pevnou součástí výuky ve škole.

Přínos vzdělávání dětí v oblasti filmu a audiovizuální kultury už během základního, dokonce předškolního vzdělávání je evidentní, jak ukážeme na následujících řádcích. Z průzkumů dále vyplývá, že nejde pouze o tato audiovizuální média samotná. Není důležité „pouze“ naučit žáky rozumět filmovému umění, pochopit jeho specifický jazyk nebo se naučit natáčet filmy či animovat. Pro mladé lidi je důležité pochopit film a audiovizuální kulturu jako komplexní součást umění a kultury dané země, ale také globální populární kultury.

V jiné britské studii (Using Film in Schools, Film: 21st Century Literacy) autoři uvádějí, že **zapojování filmové a audiovizuální výchovy do výuky v žácích probouzí i zájem o čtení, psaní a celkově zvyšuje obecnou gramotnost**. Filmová výchova podle autorů poskytuje žákům příležitost rozvíjet své tvůrčí schopnosti, technické dovednosti a v neposlední řadě rozvíjí i schopnosti spolupráce ve skupině a také komunikaci.

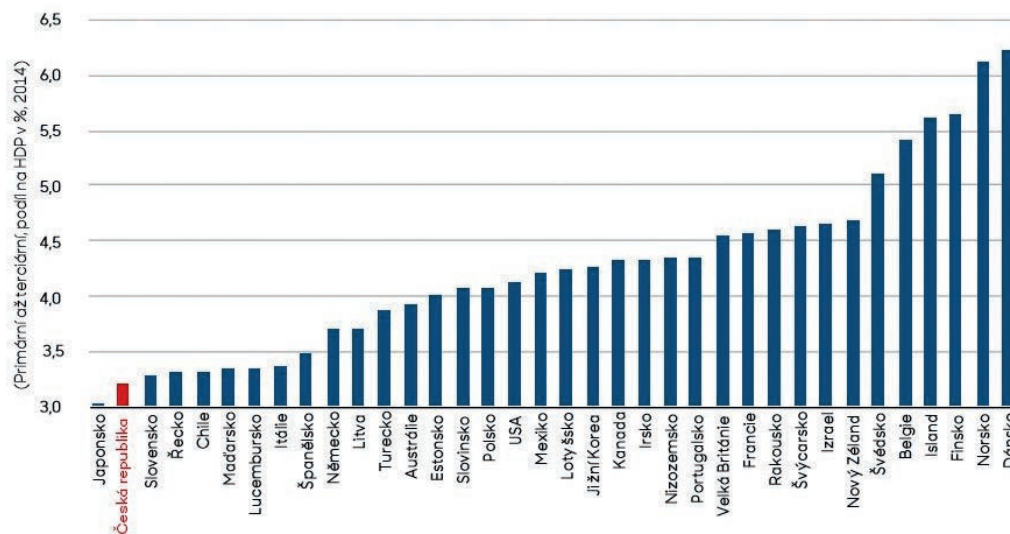
5 základních argumentů

Pojďme se nyní podívat, jakých 5 základních argumentů zástupci Britského filmového institutu ve studii *Look Again!* uvádějí na podporu rozvoje filmové gramotnosti u dětí od 3 do 11 let.

01 Aktivní učení od známého k neznámému je podle autorů základem kvalitního vzdělávání, a právě pohyblivé obrazy nabízejí zkušenost, kterou děti často mají už ve velmi útlém věku a lze na ni navazovat. Děti se tak učí číst obrazy, ale i vyprávět a přijímat příběhy.

02 Propojení školy a domova. Děti si do školy z domova přinášejí vysokou míru porozumění filmům, na které mohou učitelé snadno navázat. Prohlubování filmové gramotnosti vede ke všeobecnému rozvoji chápání mluveného slova a vlastního vyjadřování. Film může být atraktivní pomůckou ve výuce a může pomoci v porozumění barvám a tvarům, v rozvoji kreativity, podpoře klasické gramotnosti jako čtení či psaní apod.

03 Hluboké porozumění podstatě textu. Od dětství se ve školních osnovách setkáváme s klasickým textem, který dětem reprezentuje realitu. Může pro ně však být složitější si realitu představit, odhalit rozdíly mezi jednotlivými žánry, pochopit emoce apod. Audiovizuální tvorba může tento proces zjednodušovat (rozdíl mezi hraným filmem či dokumentem, zpravodajstvím či pohádkou), pokud je vidí na plátně či obrazovce.

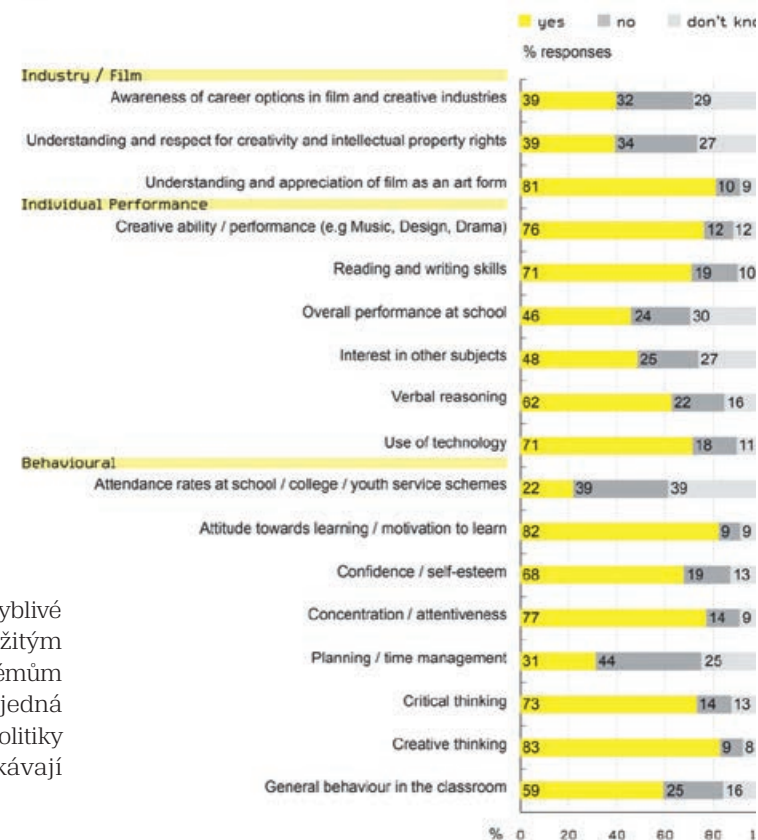
↑ Ze všech zemí EU se Česká republika nachází na předposledním místě v objemu financí na vzdělávání
Zdroj: OECD

→ Dotazník mezi britskými učiteli
Zdroj: Using Film in Schools, Film: 21. Century Literacy

04 Rozvíjení kreativity. Kreativita je podle autorů jeden z nejpodstatnějších přínosů, které by si žáci měli ze školy odnést. Právě pohyblivé obrazy a filmy mohou kreativitu rozvíjet, a tak děti lépe připravovat na budoucí tvůrčí povolání (nejen) v audiovizí.

05 Porozumění současné kultuře a společnosti. Pohyblivé obrazy mohou děti vzdělávat i v porozumění složitým tématům, různým společenským a kulturním problémům a archetypům nebo odlišným etnikům. Často se jedná také o první setkání s otázkami identity, genderu, politiky či klimatu. Děti tak skrze pohyblivé obrazy získávají prostor učit se odlišit realitu a fikci.

1.1 Teachers' Questionnaire: From your experience / involvement into the film project(s), have you observed any perceivable improvements amongst participating pupils, in particular in the following areas...

Rozvoj kulturních a kreativních odvětví

Obecně je v zemích s rozvinutou kulturou, kvalitním vzděláváním a podporou mediální výchovy považován rozvoj filmové (audiovizuální) gramotnosti za samozřejmost. Pohyblivé obrazy jsou nejen prostředím, ve kterém se mladí lidé rodí a vyrůstají, ale i rozhraním, skrze něž poznávají svět. Jde však také o **vytváření pozitivní a přímé vazby na domácí (či evropskou) filmovou kulturu a tradici.**

Film vytváří významy a tyto významy komunikuje. Kinematografie proto jednoznačně rozvíjí kognitivní schopnosti člověka a může být průvodcem v naší komunikaci. Film je prostorem vidění a porozumění, v němž rozpoznáváme a vytváříme naše příběhy.

Alain Bergala

V neposlední řadě je filmová výchova s pevnou pozicí ve vzdělávacím systému silným stimulem pro žádoucí rozvoj dovedností pro budoucí **uplatnění** mladých lidí v dynamicky se rozvíjejícím **prostředí kulturních a kreativních odvětví** (film, televize, video, performativní umění, architektura,

design, řemesla, herní průmysl). Kreativita je považována podle průzkumu OECD za třetí nejvýznamnější dovednost, kterou vyhledávají všichni zaměstnavatelé.

Ekonomický dopad těchto odvětví je téměř srovnatelný s automobilovým průmyslem (v Evropě jde podle zástupců iniciativy Kreativní Česko o 4,4 % HDP). Navíc poskytuje národním ekonomik podstatně vyšší **přidanou hodnotu**, tedy i vyšší mzdy, uplatnitelnost, inovace v podnikání, druhotný dopad v HDP apod.

Toho si byla vědoma už britská vláda Johna Majora v 90. letech minulého století, když přizvala amerického poradce Kena Robinsona, aby pomohl s transformací vzdělávání ve Spojeném království s cílem rozvíjet především znalostní a kreativní ekonomiku. Výsledkem je společnost založená na kreativním a projektovém učení, připravená na výzvy 21. století.

Výsledkem této vládní iniciativy je mimo jiné také strategie Wider Literacy v Severním Irsku, která umožnila zavedení a rozšíření audiovizuální výchovy ve školách (zavedení předmětu Moving Image Arts v roce 2004) a vznik **Kreativních vzdělávacích center v Belfastu, Derry a Armagh**. Žáci v Severním Irsku tak mohou z filmu i maturovat a otevírá se jim velký potenciál zapojení se do atraktivní práce v audiovizuálním odvětví (mimo jiné při natáčení populárního seriálu *Hra o trůny*).

↑ Hra o trůny se stala přelomovým fenoménem i pro filmovou výchovu v Severním Irsku
Autor: Kal242382 (CC-BY-SA-4.0)

Kapitola 02 V čem se můžeme poučit?

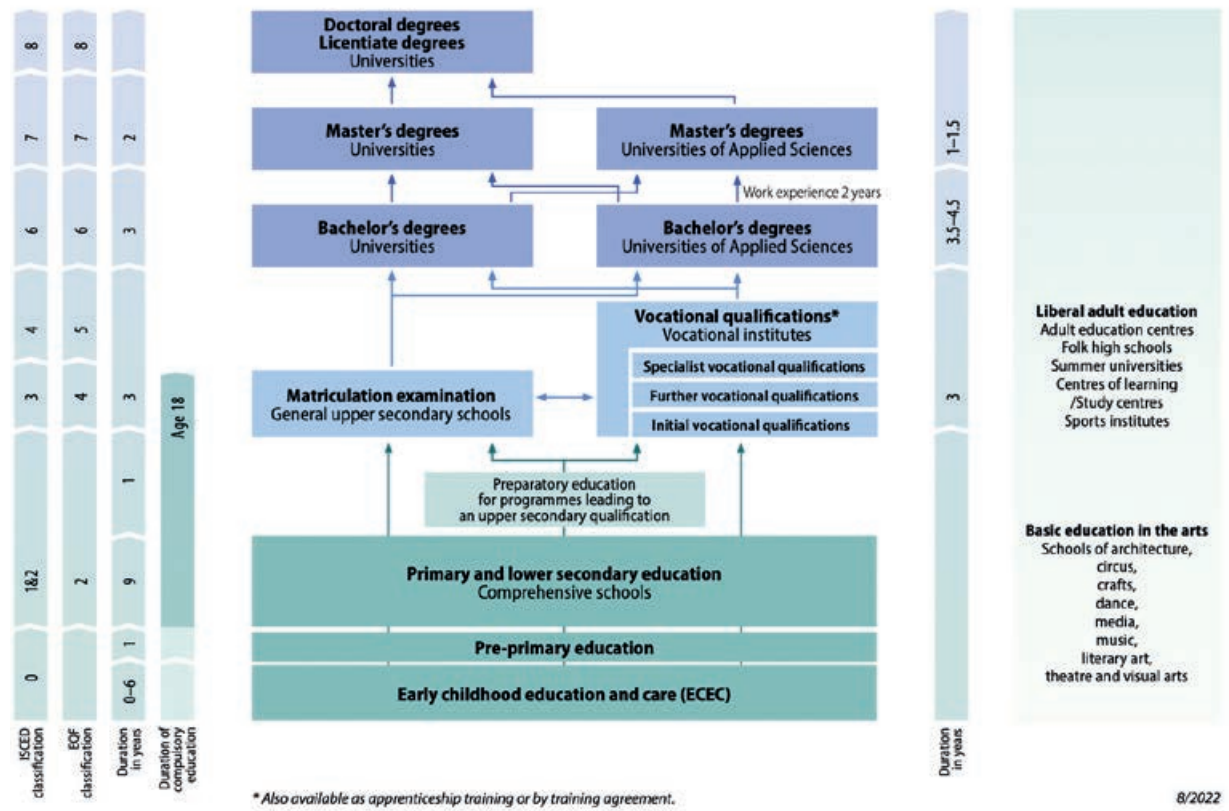
Příkladů inspirace a podnětných přístupů můžeme v jednotlivých evropských zemích pochopitelně najít bezpočet. Hledání můžeme orientovat geograficky, historicko-kulturně i demograficky. Nabízí se přirozeně vazba na pobaltské země a Polsko, se kterými sdílíme podobnou historickou zkušenost. Co do velikosti bychom se mohli srovnávat spíše se Švédskem a Portugalskem.

Jak zjistil výzkumný tým, **základní prvky jsou ve většině zemí podobné**. Každá z evropských zemí je ale v jiném stadiu vývoje kultury a vzdělávacího systému. Důležitým faktorem totiž bývá, jak vyplývá ze zprávy *Screening Literacy Report*, především **kulturní vyspělost** a skutečně silný důraz na **vzdělávání a kulturu jako národní priority**.

Konkrétním příkladem takovéto země je Finsko. Skandinávská země bývá často uváděna jako jeden z často citovaných příkladů progresivního vzdělávacího systému. Pro naše podmínky tak může přinést nečekané řešení, respektive vizi a směr. **Spojení ministerstva kultury a školství** nemusí být jen příznakem snahy ušetřit a redukovat počty úředníků. Naopak – je to příležitost k syntéze a systematickému propojení kultury, umění a vzdělávání, včetně filmové výchovy.

Podobné propojení můžeme vidět také ve Švédsku, Holandsku, Řecku nebo na Islandu. Je však vhodné podotknout, že se jedná o proces problematický, časově i finančně nákladný a s nejistým výsledkem (jak vidíme právě na islandském příkladu).

EDUCATION SYSTEM IN FINLAND

↑ Finský vzdělávací systém výslovně uvádí umělecké vzdělávání v základním diagramu
Zdroj: oph.fi

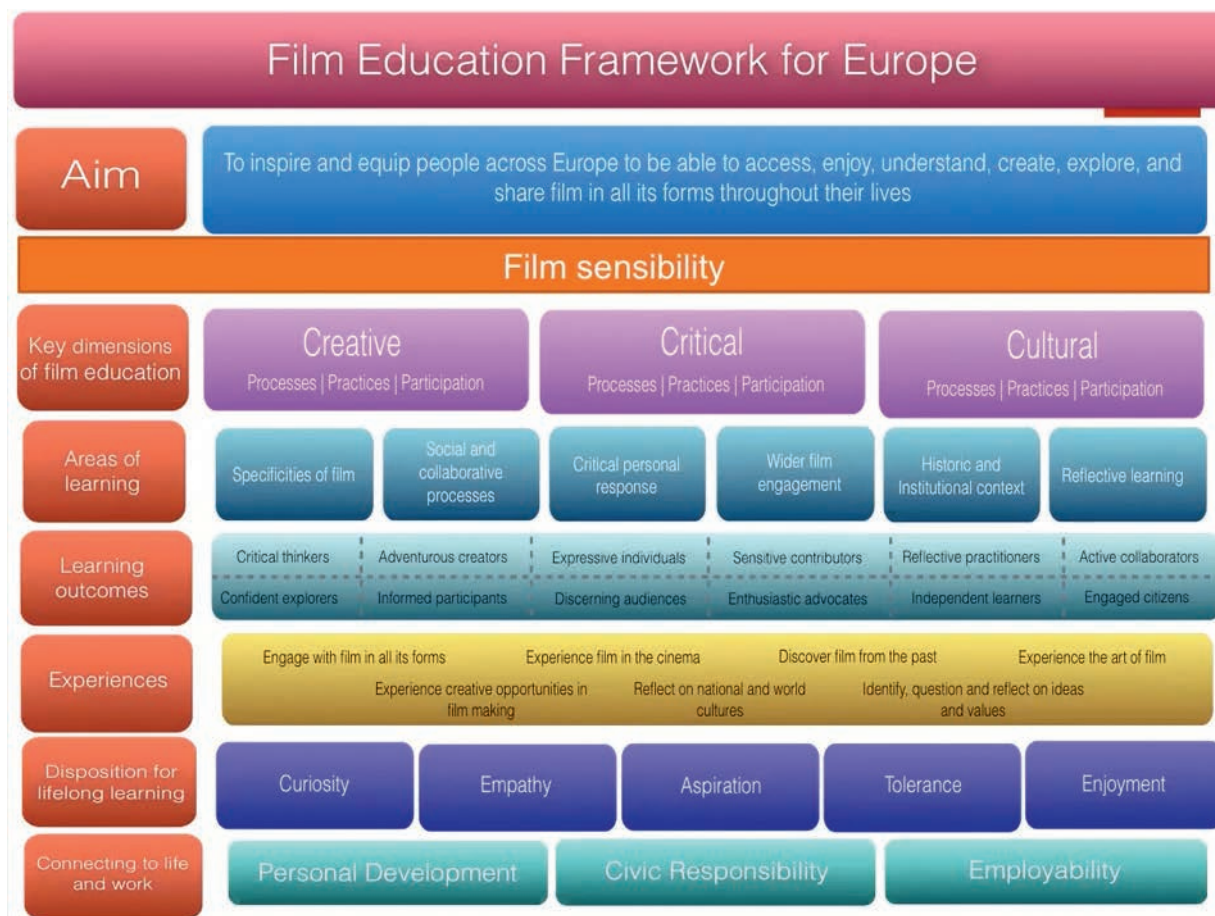
Komplexní přístup

Podstatné je také stabilní politické a institucionální zázemí pro rozvoj, které často poskytují **národní filmové instituty**. Spojené království, severské země nebo Polsko v průběhu desetiletí pochopily, že integrace všech významných složek audiovizuální kultury je nejen žádoucí, ale prospěšná.

Samostatně fungující agendy, jako je ochrana národního audiovizuálního dědictví, filmové pobídky, grantové a dotační programy, výzkum, publikační a osvětová činnost a filmově výchovná a vzdělávací činnost, jsou v uvedených zemích **součástí velké a finančně zajištěné kulturní instituce s jasnou strategií a vazbou na národní cíle a priority**.

Tento komplexní, vnitřně integrovaný přístup ke správě a rozvoji všech oblastí a agend souvisejících s filmem a audiovizí se ukazuje jako nejvhodnější. Samostatně fungující vzdělávací oddělení filmového institutu má dostatečnou kapacitu na přípravu a organizaci programů pro školy, vzdělávání učitelů nebo zajišťování práv a kopií (velmi často v jedné instituci či dokonce v jedné budově jako v případě Dánského filmového institutu).

→ Vzdělávací cíle podle Rámce filmového vzdělávání (2015)
Zdroj: Framework for Film Education (BFI)

Znaky silného modelu filmové výchovy

Ze zprávy *Screening Literacy Report, 2012*

Pokud tedy existují společné znaky, které můžeme najít v jednotlivých zemích, u kterých se můžeme inspirovat, jaké znaky to jsou? Citovaná zpráva uvádí řadu jasných charakteristik, které na základě analýzy modelů filmové výchovy ve 30 evropských zemích definují tzv. silný národní model filmové výchovy. Pro něj je typický:

- **vysoký stupeň koordinace** mezi jednotlivými sektory (vzdělávací a kulturní instituce, neziskový sektor, distribuční a produkční společnosti a veřejnoprávní média)
- **velká míra integrace** (vykazují vysoký podíl zapojení jednotlivých subjektů, dlouhodobá udržitelnost, jasně měřitelné a zaznamenané výsledky)
- existující **národní strategický plán** rozvoje oboru
- propojení se **zájmy filmového průmyslu**
- **filmová gramotnost pro všechny bez rozdílu**
- **rozvinutá filmová kultura** (podpora vzdělávání a osvěty, nediskriminační přístup k filmům, podpora filmové kultury z veřejných zdrojů)
- **komplexní průběžné vyhodnocování výsledků** (statistiky, průzkumy, evaluace)
- **rozložení finanční podpory** (veřejný, komerční, vzdělávací a kulturní sektor)

Pracovníci zaměřující se na filmovou výchovu od proškolených učitelů filmu přes učitele jiných předmětů se zájmem o film až po pomocné pracovníky ve školství, kultuře a vzdělavatele v mimoškolním vzdělávání mají dostatečné

finanční kapacity a možnosti profesního růstu, které jsou jim nabízeny od základní úrovně až po úroveň odbornou.

Profesionální rozvoj rovněž předpokládá možnost akreditace kurzů dalšího vzdělávání, především pro učitele a tutorů, kteří neprošli vysokoškolskou oborovou přípravou. **Dlouhodobý akcent na učitele** namísto jednorázových programů pro

samotné děti a mládež je patrný ve většině rozvinutých zemí. Pochopitelně se jedná o iniciativy vzdělávacích institucí, případně institucí kulturních s výraznou státní podporou.

↑ Kurz pro učitele v rámci programu CinEd
Zdroj: CinEd

Kapitola 03

Historické ohlédnutí – rozvoj filmové kultury a osvěty

Pátráme-li po kořenech filmově výchovných a osvětových snah, musíme se ohlédnout nejméně o 100 let nazpět. Reflexe filmu jako společenského fenoménu i nového uměleckého druhu s sebou přinesla počátky filmové osvěty již v 10. letech 20. století. Nejedná se pochopitelně o filmovou výchovu v dnešním slova smyslu. Tím zásadním byla snaha o komplexní uchopení fenoménu kinematografie a reflexi jeho společenského i uměleckého významu a vlivu.

Vidíme vznik nového umění. Bleskurychle roste. Odpoutává se od vlivu starších umění, ba samo začíná na ně působit. Tvoří své normy, vlastní zákony a pak tyto normy sebevědomě odhazuje. Stává se mocným nástrojem propagandy a výchovy, každodenním a hromadným sociálním faktem, předbíhá po této stránce všechna ostatní umění. Uměnovědě je to však dokonale lhostejné.

Roman Jakobson: *Úpadek filmu?* (1933)

Intenzivní **rozvoj národních kinematografií a filmového průmyslu ve 30. letech** a s ním související pokusy o reflexi filmu jako společenského fenoménu a vhodného nástroje pro školní využití můžeme pozorovat téměř v každé ještě mladé evropské kinematografii. Rozvinuté produkční podmínky vedly ve druhé polovině 30. let k zakládání velmi populárních půjčoven 16mm filmů pro školní projekce v mnoha zemích – Německu, Dánsku, Itálii, Finsku, Řecku, Velké Británii i Československu.

Středobodem zájmu o film pro děti, stejně jako pro dospělé, musí být prostor kina. Důležitý pramen zábavy se však může stát formující silou v oblasti vzdělávání: jsem přesvědčen, že v průběhu jedné generace bude uznána povinnost škol v usměrňování vkusu malých diváků chodících do kina ve stejné míře, v jaké dnes mají povinnost učit se číst nebo rozumět hudbě. Pokud má učitel plnit svou roli, musí rozumět filmu a považovat jej za přítele, nikoliv za odpůrce.

„The Film and the School“, Sight and Sound, 1934

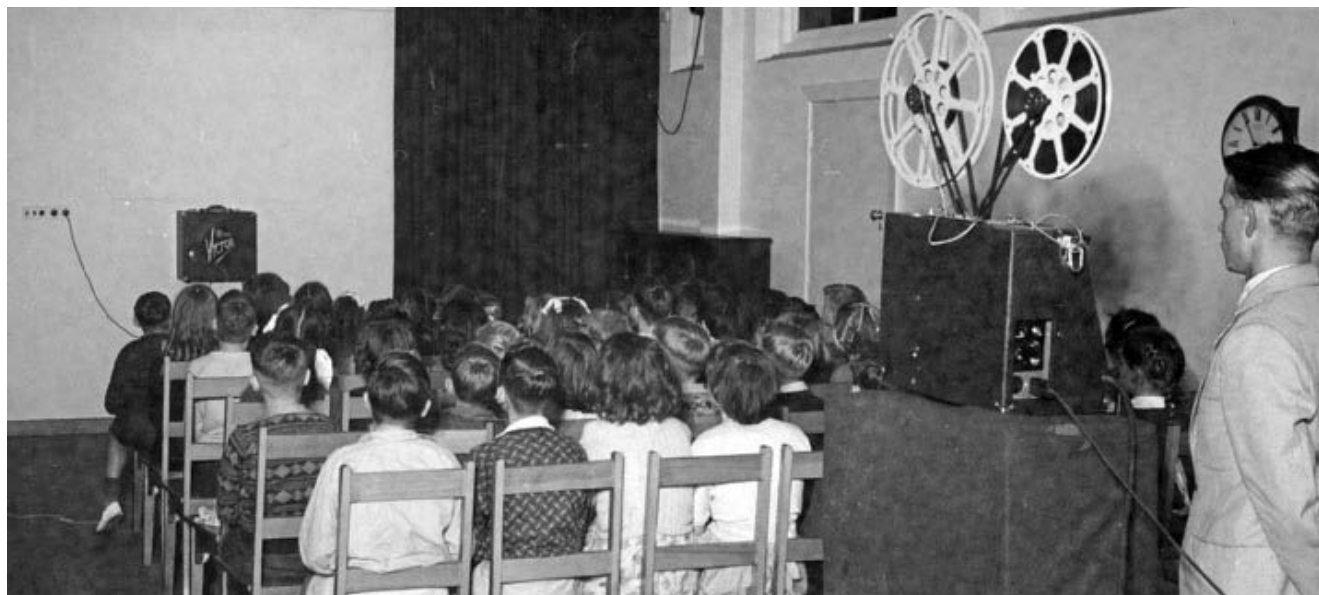
Rozvoj dokumentárních a edukativních filmů ve Velké Británii počátkem 30. let byl v úzkém vztahu s nárůstem společenské odpovědnosti firem i státních úřadů. Řada polostátních či státních společností (British Railways, General Post Office, Shell ad.) si uvědomovala svou povinnost podílet se různými způsoby na rozvoji gramotnosti národa a s jejich finanční i hmotnou pomocí začala vznikat první profesionální studia.

To je ostatně patrné i v českém prostředí, kdy kromě počínů podnikatele Miloše Havla, které vedly k založení Barrandovských studií (1933), vzniklo také progresivní filmové studio firmy Baťa ve Zlíně (1936). Vedle reklamních snímků se totiž Baťovo filmové studio věnovalo také **výrobě a šíření tzv. školního filmu**, jehož průkopníkem byl pedagog Jaroslav Novotný.

V průběhu druhé světové války ustoupila idea významu filmové výchovy a vzdělávání do pozadí. Film se stal na pár let spíše nástrojem propagandy, ideologické války, případně únikovým prostorem. Nicméně snahy o rozvoj filmové kultury se naplno projevily ihned po jejím konci. V roce 1946 byly založeny dva významné festivaly, a to ten ve francouzském Cannes a v Mariánských Lázních (poté Karlových Varech), ale také Filmová akademie múzických umění (FAMU).

Nejvýznamnějším obdobím v rozvoji filmové výchovy doposud byla **60. léta 20. století**. Kulturní vzepětí, společenský kvas, rozvoj avantgardních hnutí i důležité prostředí umělecké a kulturní reflexe vedly k intenzivnější aktivitě nejen v Československu, ale také třeba v Německu, Francii

↑ Školní vzdělávání filmem ve 30. letech zažívalo prudký rozmach
Zdroj: Queensland State Archives (public domain)

nebo Polsku. Filmová tvorba a kritika se staly přirozeným prostředkem k osvětě a vzdělávání.

Podobně jako v České republice i v Polsku se nejvýznamnější část filmového vzdělávání odehrává mimo edukační rámec, a to především v **hnutí filmových klubů**. Hlavními iniciátory mimoškolního filmového vzdělávání v Polské lidové republice byla od druhé poloviny 50. let studiová kina

a diskusní filmové kluby (DKF). Nejinak tomu bylo v Čechách či Spojeném království, kde již v roce 1957 byla založena vlivná **Společnost učitelů filmu** (Society of Film Teachers).

Historické přerывy a politické události však rozbouraly postupně budovanou kontinuitu vývoje. Nejen že se filmová výchova nestala přirozenou součástí kurikula ve školách, ale složitou cestu ke všeobecnému přijetí si hledá dodnes.

Filmová kultura

Zhruba v 60. letech můžeme vysledovat první náznaky vznikající filmové kultury, která rezonovala s důležitým společenským postavením samotné kinematografie. Filmová kultura zahrnovala jednotlivé aspekty filmové (dnes i audiovizuální) produkce, distribuce, společenské recepce i odborné reflexe.

Bavíme-li se o filmové kultuře, většinou se jedná o dlouhodobý, nejlépe celoživotně rozvíjený vztah k filmové tvorbě, propojení s produkčním světem audiovizu. Člověk provázaný s filmovou kulturou je dlouhodobě aktivní ve sledování celého odvětví, informací o filmu a audiovizuální tvorbě, ale také v kritickém čtení audiovizuálních obrazů a sdělení.

Jinými slovy – jedná se o znaky osobnosti, která pravidelně chodí do kina, sleduje filmovou kritiku a čte recenze, zajímají ji filmová ocenění, kvalitní a podnětné filmy uváděné do distribuce. Často se jedná o pravidelného návštěvníka vybraných festivalů, který je ochoten dlouhodobě či nahodile přispívat do rozvoje českého filmu (nákupem vstupenek, literatury, doporučením svému okolí apod.) Tak vypadá laická definice filmově gramotného člověka.

Takto pojatá filmová kultura je výrazně podobná ve většině evropských zemí propojených společným evropským audiovizuálním trhem. Důkazem toho je rostoucí význam grantové podpory v programu Kreativní Evropa – MEDIA nebo zvýšený počet evropských koprodukcí od poloviny 90. let.

Filmová kultura je láska ke kinematografii. Je to plný kinosál, který ztichne, když zhasnou světla. Jsou to vášnivé diskuse po promítání a čtení o filmu následující den. Společné sledování filmů, kladení otázek, hádky. Emoce, které v nás zůstávají. Nevyčerpatelná zvědavost ohledně kinematografie. Filmová kultura je také psaní: scénáře, filmové kritiky, analýzy, a dokonce i báseň o filmu. Filmová kultura jsou archivy a audiovizuální paměť. Je to pochopení minulosti země a města prostřednictvím filmových obrazů. Je to budování komunity na základě prožívání kina.

Centrum kultury filmowej
Andrzeja Wajdy, Varšava
<https://ckf.waw.pl/o-centrum>

Rozvoj filmové kultury, jak můžeme empiricky dokázat v zemích, které dospěly do stavu saturace, je přímo úměrný zájmu a postavení kultury a vzdělávání. Francie, Polsko, Spojené království nebo Německo si uvědomují význam filmu a audiovize v životě svých občanů a rozvinutá filmová kultura je součástí širšího spektra kulturní identity dané

země. Tato skutečnost se pak odráží také v rozpočtech těchto zemí na výrobu i propagaci národní kinematografie a audiovizuální produkce.

↓ Významný propagátor evropské filmové kultury Andrzej Wajda
Zdroj: Wikimedia Commons (public domain)

Od filmu k audiovizi

V současnosti si už s termínem filmová kultura nevystačíme. Proměna kulturní krajiny a prostředí digitálních médií je razantní a nepřehlédnutelná. Ke stejné proměně proto dochází i v oboru výchovy k porozumění a produkci pohyblivých obrazů. Tento termín bývá zaměňován s pojmem audiovize, do kterého spadají všechny důležité fenomény a média současnosti: televize, online vysílání, YouTube kanály a další sociální sítě, game design a herní průmysl, virtuální a augmentovaná realita nebo VJing.

Film jako fotochemický nosič užívaný audiovizuálním průmyslem nejspíš končí, do budoucna zůstane asi jen médiem archivačním, případně záležitostí cinefilských komunit. Užíváme-li tedy pojmy ‚film‘, ‚filmový‘, máme na mysli audiovizuální dílo pracující s pohyblivým obrazem.

Ivan Klimeš, filmový historik

Reflexe této proměny i v souvislosti se vzděláváním a školní praxí je důležitá, ne-li přímo klíčová. S pohyblivými obrazy se dnešní mladí lidé, žáci a studenti škol, setkávají především na digitálních médiích, jako jsou počítače, tablety, chytré telefony nebo televize. Na rozdíl od starších generací již nevnímají rozdíly mezi analogovým a digitálním obrazem, mezi filmovým a televizním dílem, mezi seriálem státní televize a minisérií od Netflixu.

Dalším podstatným důvodem pro širší pojetí a argumentaci pro audiovizuální výchovu, je samotný **zájem a potřeby mladých diváků**. Mezi nejčastější představy o budoucím povolání patří „profese“ youtubera, první setkání s audiovizuální tvorbou většinou budou nesmělé pokusy o natočení stories na telefon pro sociální sítě. Cesta k citlivosti a vnímavosti k filmové řeči, významným dílům evropské kinematografie tak paradoxně může vést přes sociální sítě nebo hraní počítačových her.

← Natáčení studentského filmu v rámci Screen Academy
Zdroj: Nerve Derry

Kapitola 04

Klíčový význam institucí

Filmová a audiovizuální výchova se nemůže rozvíjet bez zázemí ve státních, státem zřízených či významně podporovaných institucích. Jedná se o instituce kulturní i vzdělávací, převážně jde o filmové či audiovizuální instituty a centra, která jsou pověřena k rozvoji oboru a osvětě. Je to pochopitelné mimo jiné proto, že se jedná o práci se stávajícím i budoucím publikem a stimulaci poptávky po národním kulturním dědictví.

Role paměťových institucí

Systematická reflexe filmu a péče o filmové umění přichází už ve 30. letech 20. století společně se vznikem prvních národních paměťových institucí, jako jsou **filmové archivy a instituty**. Filmové archivy nejsou v současnosti pochopitelně jedinou institucí, která v evropských zemích zaručuje elementární možnost využití sbírek a zpřístupňování filmového dědictví.

Patrné je to například v Polsku, Německu či Francii, kde existuje řada státních či soukromých institucí, archivů, muzeí, sbírek či filmových škol. Jejich role je klíčová právě v tom, aby filmová díla a další historické artefakty (knihy, časopisy, fotografie, scénáře, pozůstalosti) byly dostupné badatelům i divákům.

V těch evropských zemích, kde neexistuje samostatný filmový institut, se ochraně národního filmového dědictví, publikační činnosti i propagaci kinematografie věnují **filmové archivy**.

Jejich hlavním úkolem byla a stále zůstává ochrana a péče o filmové dědictví. Zástupci archivů, které nezaspaly dobu, si však uvědomili podstatnou normotvornou roli při kultivaci diváků a stimulaci potřeb filmové veřejnosti.

← Filmové archivy neslouží jen k uchovávání filmového dědictví
Autor: Daryag, Creative Commons (CC-BY-SA-4.0)

Nabízí tak velké spektrum služeb, které zahrnují také rozvoj filmové výchovy a programy pro školy, rodiče s dětmi nebo zájmové kroužky.

Příkladem může být tradiční paměťová instituce, jakou je polská Filmoteka Narodowa. Ta slouží po významné transformaci v roce 2017 jako vzdělávací a kulturní centrum **FINA (Filmoteka narodowa–Instytut Audiowizualny)**, zajišťuje také veřejnou nabídku polských filmů (online platforma Repozytorium cyfrowe), ale i fotografií, scénářů a dalších archivních materiálů. To vše zdarma a online. Podstatný rozdíl totiž spočívá ve **způsobu zpřístupnění filmového kulturního dědictví**.

Edukační aktivity FINA zahrnují několik projektů, které směřují k lepšímu porozumění národnímu filmovému dědictví (Filmoteka Szkolna, Akademia polskiego filmu, olympiáda filmové vědy nebo portál Skrytykuj!). Tyto aktivity velmi přirozeně navazují na standardní programy prezervace a digitalizace filmů a dalších dokumentů, jež se snaží naplňovat všechny evropské filmové archivy.

Filmověvýchovný rozměr aktivit je významnou součástí mise celé organizace a věnuje jí zde nejen **kapacity**, ale také podstatné **finanční prostředky**. Podobný přístup najdeme v dalších evropských filmových archivech velmi zřídka.

Dalším příkladem osvětěného přístupu může být **Litevské filmové centrum**, které má filmovou výchovu výrazně

vetknutou do svého statutu: „*Litevské filmové centrum podporuje rozvojové iniciativy filmového vzdělávání, koordinuje a rozvíjí školení vizuální gramotnosti s cílem zajistit, aby se film stal co nejpřístupnější jednak jako volnočasová aktivita, jednak jako prostředek sebevyjádření a poznávání světa.*“

Přehled vzniku nejstarších filmových archivů

1933

Spojené království
British Film Institute

1936

Francie
Cinémathèque Française

1938

Belgie
Cinemathek Brussels

1943

Československo
Národní filmový archiv

Vzdělávací instituce

Kulturní a filmové instituce se ze své podstaty mají věnovat filmové výchově, osvětě a práci s publikem – ostatně promítání filmů, jejich ochrana a publikační činnost tvoří základ této osvěty. Zajímavým fenoménem jsou v některých evropských zemích vzdělávací instituce a sítě, které se filmové výchově věnují.

Polské **Centrum občanského vzdělávání** (Centrum edukacji obywatelskiej, dále jen CEO) je největší vzdělávací nevládní organizací v Polsku. S podporou CEO učitelé přinášejí do škol metody a témata, která studentům pomáhají zapojit se do vzdělávání a lépe se vyrovnat s výzvami moderního světa. Jedná se tedy o síť organizací, které v jednotlivých regionech nabízejí školení, další vzdělávání a metodickou pomoc.

CEO nabízí programy, které podporují rozvoj schopností žáků, otevřenost a kritické myšlení, učí spolupráci a odpovědnosti, povzbuzují k zapojení do veřejného života a společenských aktivit. Celkově využívá podporu CEO okolo 20 000 učitelů a několik tisíc ředitelů škol z celého Polska.

V ostatních evropských zemích není příliš běžné, že by se filmové a audiovizuální výchově věnoval někdo jiný než instituce filmové a kulturní. Za zmínku přesto stojí norské

Kulturtanken, které jako instituce pro podporu uměleckého vzdělávání zprostředkovávají kontakt umělců a organizací se samosprávami. I zde vnímáme silný regionální aspekt, který pomáhá **decentralizaci a dostupnosti** podpory v daném místě.

→ Kulturní organizace, jako je Vega Scene, nabízí především filmový zážitek v kině
Autor: Pavel Bednařík

Filmová muzea

Nemalou popularitu si v povědomí o filmové kultuře získala filmová muzea. Jedná se totiž o tradiční způsob, jak propojit kulturní, vzdělávací (a turistický) zážitek, tedy možnost neformálního vzdělávání v oblasti filmu. V některých zemích (Filmmuseum v Estonském Tallinu, Deutsches Filmmuseum v německém Frankfurtu) se jedná často o samostatné státní instituce nebo součást existujících státních institucí v oblasti kinematografie.

V českém prostředí se jedná o nezávislé iniciativy, které získávají státní či regionální podporu formou dotací (NaFilm, Muzeum Karla Zemana, Zlínský filmový uzel, Sladovna Písek). Kvalita jejich nabídky tak závislí převážně na schopnosti zajistit vícezdrojové financování nebo mecenáše.

← Norská Kulturtanken nabízí filmové programy do škol i kulturních zařízení (Vega Scene, Oslo)
 Autor: Pavel Bednařík

Kapitola 05

Filmový průmysl a filmová výchova

Přestože uvádíme jako důležité filmové instituce (instituty, archivy, muzea), nemalou měrou se v zemích s podstatnou formou filmové výchovy zapojují také aktéři filmového (audiovizuálního) průmyslu. Filmoví producenti, distributoři, profesní asociace nebo kina tvoří významnou část podporovatelů a přispěvatelů, nebo přímých aktérů filmovévých aktivit.

Důvod je pochopitelný a jednoduchý. Filmová výchova může zajišťovat – a mnohde to také dělá – kultivované publikum, které má vybudovaný vztah k filmovému umění. Součástí kulturního povědomí těchto diváků je také představa o **autorskoprávních otázkách a licencích**. Toto téma a návazný problém internetového pirátství trápí zástupce filmových fondů, archivů, distributorů i producentů. Žádné uspokojivé řešení však neexistuje v celé Evropě, jak si dále ukážeme.

→ Filmová výchova a autorské licence na Islandu jsou součástí strategie
Autor: Islandské filmové centrum

icelandic film policy from 2020 to 2030

Objective 2: A more diverse and ambitious film education

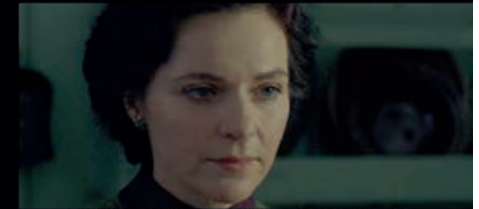
Strengthen film and media literacy at all levels of education and establish film studies at the university level.

We live in an era of smartphones, streaming services, and other visual media that provide us with a steady flow of moving images from morning until night. The supply and accessibility of films and entertainment content have never been greater, and there is no indication that this upward trajectory will slow anytime soon. Icelandic films are in direct and fierce competition with international entertainment content for the attention of young people, and thus it is important to apply sustained focus to film education to ensure that Icelandic filmed content has as much appeal and provides a clear alternative to foreign content.

A key aspect of this film policy is the effort to promote film and media literacy among children and young people. We need to begin the systematic development of a variety of accessible study materials that can be used to improve understanding and strengthen critical thinking both in school and in the home. In this effort, we'll look to neighboring countries that have achieved remarkable results with a modern approach, where, for example, computer games and apps have been especially designed for the purpose.

Part of strengthening Icelandic filmmaking and elevating the nation's international reputation in the field is to offer a more diverse and ambitious filmmaking education domestically. This policy emphasizes the importance of providing quality film education at all levels of schooling. It's important to increase the range of courses offered at the upper secondary level with the intent of developing students' creative thinking, professionalism, daring, and independence, and strengthening their sense of responsibility toward their own studies and futures. High-quality, specialized studies in upper secondary schools, in which the range of courses in both practical and artistic disciplines is diverse, will prepare young people for further studies and create opportunities for them to work in this growing field.

It's urgent that we establish ambitious, high-quality film education at the university level so that filmmaking is put on an equal footing with the other artistic disciplines in this regard. Such an education would strengthen the artistic independence of Icelandic filmmaking, add to professional discourse, and attract new talent. A strong academic community at the university level will also strengthen scholarship and research in the field and increase the share of film in the country's artistic and cultural heritage.

Ragnhildur Gísladóttir, Honour of the House (dir. by Guðný Halldórsdóttir, 1999)

—
“I have five university degrees.”

(The Night Watch, 2007. Director: Ragnar Bragason. Screenwriters: Jóhann Ávar Gíslason, Jón Gnarr, Jörundur Ragnarsson, Pétur Jóhann Sigfússon, Ragnar Bragason)

Jón Gnarr, Mr. Bjarnfredarson (dir. by Ragnar Bragason, 2009)

Filmový, a obecně zábavní obsah dosud nikdy v historii nebyl tak snadno dostupný a rozšířený, a nic nenačnuje, že by se situace v dohledné době měla nějak změnit. Islandské filmy se tak ocitají v ostré konkurenční soutěži s mezinárodním zábavním obsahem při snaze upoutat pozornost mladých lidí, a proto je důležité věnovat patřičnou pozornost filmové výchově, abychom zajistili, že islandská filmová produkce bude dostatečně atraktivní a stane se adekvátní alternativou k zahraničnímu obsahu.

Islandská filmová politika mezi lety 2020 až 2030

Motivací institucí, producentů a distributorů, tedy silných aktérů filmového průmyslu, by měla být ochota podporovat filmovou výchovu, která naopak zajišťuje budoucí diváky. V zemích, kde vládne tato elementární shoda (Dánsko, Norsko, Německo, Francie, Spojené Království, Litva) je možné vytvářet komplexní programy filmové výchovy, které

zahrnují i domácí filmovou produkci. Uvedené země si také uvědomují, že musí podstatnou část svých tvůrčích kapacit, financí a energie věnovat tvorbě pro mladé publikum. Často tak filmová výchova jde ruku v ruce s produkcí tematických filmů pro děti a mládež.

↑ Francois Truffaut je inspirací pro řadu generací filmových tvůrců
Autor: neznámý (Zdroj: Portugalská cinematéka)

Kina

Dalším klíčovým aktérem filmové výchovy jsou kina a filmové kluby. Existuje řada evropských artových kin, která vyvinula vlastní přístup a metodologii (slovenský Kinodvor, Nerve Centre v Derry, Watershed Media Centre v Bristolu, Kino Bize v lotyšské Rize, filmové centrum Skalvija ve Vilniusu).

Řada ostatních kin pořádá pouze projekce pro děti, tato aktivita je však pouze komerčním nástrojem k oslovení platicích diváků dětských filmů. Jak uvádí ředitelka litevského kina Skalvija, cílem školních projekcí je jednak „zvyšovat návštěvnost uměleckých filmů, ale také zvýšení tržeb kina.“ „Pokud jste úspěšní a přesvědčíte školy, aby přišly na projekce, můžete zvýšit svůj příjem o 20 až 30 %, což je důležité.“

Na evropské úrovni naštěstí existuje od počátku 90. let systém podpory sítě Europa Cinemas, který podporuje práci s publikem a nebanální aktivity směrem k mladým divákům. Některá kina, jako například Kino Bize v lotyšské Rize, rovnou zakládají propracované programy, v tomto případě Filmovou školu Antoina Doinela inspirovanou hlavní postavou filmů francouzského režiséra Françoise Truffauta.

→ Věhlasné kino a kulturní scéna Watershed v anglickém Bristolu
Autor: Nilfanion (CC-BY-SA-4.0)

Tehdy nebylo v Litvě nic, nebyl tady ani koncept filmové výchovy a nikdo se na tomto poli neangažoval. Cítila jsem, že je potřeba něco dělat. Začali jsme hledat iniciativy v zahraničí, především v Dánsku a Velké Británii. Po návratu do Litvy jsme s přáteli zahájili různé edukativní iniciativy: filmařský workshop s profesionály pro děti, diskuze, festival pro děti a mládež nebo letní tábor věnovaný filmu. Pak jsem začala pracovat ve Skaviji a rozhodla jsem, že filmová výchova bude jedním z hlavních cílů našeho kina. S kolegy jsme tak začali implementovat různé projekty.

Vilma Levickaite,
ředitelka Skavija film Center, Vilnius, Litva

Hlavní problém: dostupnost filmů

Dostupnost dostatečného počtu kvalitních národních či evropských filmů je podle mnoha odborníků zásadní problém a překážka k výraznému rozvoji diváctví a filmové výchovy. Tento problém je dlouhodobě identifikován evropskými politiky a agenturami, na jeho řešení se zaměřuje jak Evropská audiovizuální observatoř (EAO), tak program Kreativní Evropa s dotačními výzvami. Zatím se však stále nepodařilo dospět ke konsensu, který by zohlednil zájmy a práva duševního vlastnictví a licencí, stejně jako potřeby vzdělávání a škol.

EAO spustila v roce 2019 platformu **Lumière VOD**, která má nabídnout přehled o dostupnosti většiny evropských snímků. V posledním desetiletí se rovněž rozběhly celoevropské projekty, které zajišťují kurátorský výběr a kvalitní metodiku práce s vybranými evropskými filmy – CinEd, European Film Factory nebo Moving Cinema.

I přes pestrý výběr filmů však takovýto sofistikovaný způsob zpřístupňování filmů žákům a studentům naráží na bezbřehou nabídku a “kurátorství” úspěšných streamovacích platform, jako jsou Netflix a HBO Max, kterým těžko konkuruje. Ani jedna z těchto platform však neřeší nejzávažnější problém současnosti, kterým je pirátství a nelegální zpřístupňování filmových děl.

Mladý divák dnes nerozumí tomu, proč by měl být nějaký film nepřístupný či nedostupný. Stejně tak nerozumí tomu, proč by za jakékoliv film měl platit, když Youtube a Netflix

jsou „zdarma“. Dostupnost filmů obecně tedy není z pohledu mladých diváků problém. Z perspektivy producentů a majitelů práv, ale také z pohledu vzdělavatelů, učitelů a škol je **hlavním problémem dostupnost legálních audiovizuálních obsahů**.

Dlouhodobý problém, který mají učitelé využívající film k výuce, je dostupnost legálních kopií samotných filmových děl. Placení různých VOD platform či nakupování filmů na nosičích individuálně může být pro (hlavně státní) školy často příliš finančně náročné. V současnosti je problém možné řešit převážně spoluprací s různými organizacemi – litevské školy tento problém řeší spoluprací s Litevským filmovým centrem a jeho archivem nebo nevládní organizací Meno Avily.

Studie Veroniky Liptákové na filmvychova.cz
<https://www.filmvychova.cz/2022/10/26/filmova-vychova-v-litve-a-pobaltskych-zemich/>

Konkrétní řešení existují na dvou úrovních. Na národní úrovni většinou jako zprostředkovatel digitálního obsahu, tedy domácích filmů, vystupuje filmový institut nebo filmový archiv. Druhou možností je obchodní model založený na zprostředkování velkého objemu titulů, z nichž část je vhodná a licencovaná přímo pro užití ve školách.

Ve Spojeném království můžeme vidět oba přístupy. **Into Film** nabízí katalog 3000 tematicky řazených filmů britské proveniencí pro školy s doprovodnými materiály. Na druhé straně „komerční“ **Film Bank Entertainment** dává k dispozici nabízí více než 13 000 titulů v podobě katalogu s nízkým licenčním poplatkem a možností promítat ve filmových klubech, školách, klubech mládeže, seniorů nebo kulturních centrech.

Databáze filmů pro vzdělávací účely

Existují konkrétní řešení, zatím na národní úrovni. Tím jsou přístupné databáze filmů, které zprostředkovávají kurátorovaný výběr filmů pro široké publikum, ale často také pro školy, učitele a žáky. V mnoha případech (např. Lotyšsko, Dánsko, Spojené Království, Polsko) jsou tyto filmy opatřeny dalšími pedagogickými materiály, ale i dalšími dokumenty k práci s filmem ve škole (úryvky scénáře, storyboardy, fotografie).

Na úrovni evropské se v záležitosti systémového přístupu angažuje jak Evropská komise, tak pracovní skupina agentury EFAD, sdružující všechny národní evropské filmové fondy a instituty. Vedoucí pracovní skupiny Claus Noel Hjorth uvádí několik zásadních problémů, na které se EFAD zaměřuje a které jsou největším problémem.

Jednak je to standardizace a systematizace licenčního i technického řešení nabídky velkého objemu evropských filmů (klasiky i současná produkce, filmy pro mladé i dospělé diváky). Druhý problém je nastavení férového systému odměňování producentů, kteří svá díla do online nabídky poskytnou. A posledním zásadním úskalím jsou akceptovatelné podmínky zpřístupnění takovéto online platformy školám a její následné využití.

→ Claus Noel Hjorth na konferenci Kino za školou 2022
Autor: Marek Malůšek

← Into Film nabízí přes 3000 filmů britským školám legálně a zdarma
Zdroj: Intofilm.org.uk

Evropská unie a filmová výchova

V roce 1991 dochází v institucionální rovině k zásadní proměně, která ovlivní i filmovou výchovu. Vzniká program podpory evropského filmového průmyslu MEDIA, o rok později se ustavuje síť kin zaměřená na podporu evropského filmu Europa Cinemas.

Obdobnými integračními procesy prochází vzdělávací strategie Evropské unie v souvislosti s filmem a audiovizí. Průběžné strategie těchto programů a organizací se proměňují a prochází systematickým vyhodnocováním. Na základě výsledků vyhodnocení a analýz byly také v roce 2013 schváleny samostatné grantové oblasti podpory Práce s publikem a Filmová výchova.

Evropská unie je v současnosti nejvýraznější oporou v rozvoji filmové výchovy a filmové gramotnosti ve většině evropských zemí, ačkoliv se nemusí tato podpora projevat přímo a zjevně. **Dva výzkumné projekty** (Screening Literacy Report, Framework for Film Education) vznikly na základě poptávky Evropské komise a byly podpořeny finančními mechanismy výše zmíněného programu. Framework for Film Education byl schválen hned v prvním kole výzev v nově vzniklém okruhu Film Literacy v roce 2014 a stal se tak prvním, průlomovým výzkumným projektem podpořeným z tohoto nového dotačního programu.

Je vhodné připomenout také další iniciativu, která se zrodila již na počátku 90. let na podporu kvalitního programu v kinech, a tou je **Europa Cinemas**. Celoevropská síť, která sdružuje

stovky kin, zajišťuje mimo jiné také podporu vzdělávacím programům a důsledně prací s publikem a napomáhá tak k rozvoji filmové výchovy v klíčových kulturních centrech.

Přesto je stále patrné, že v systémové podpoře filmové výchovy může Evropská komise sehrávat daleko významnější roli a dosud spíše selhává.

Obecně zaznamenáváme nedostatečné povědomí nebo nedostatek pozornosti věnované strategii (policy) filmové výchovy jak na evropské, tak na národní úrovni; zjevný je také nedostatek důvěryhodných a využitelných statistik a vhodných pedagogických nástrojů, stejně jako školení a kurzů pro učitele. Je také zjevné, že nedostatkem trpí zejména financování, na Evropské, národní i regionální úrovni.¹

Xavier Lardoux (CNC), For a European Film Education Policy Report (2014)

¹ LARDOUX, Xavier (ed). For a European Film Education Policy (report). Brusel: Evropská komise 2014. s. 12.

Kapitola 06

Školy a film

Historický kontext

Vrátíme-li se do 30. let minulého století, můžeme při podrobném studiu tehdejší pedagogické praxe a zavádění novinky, jakou byl film, do výuky podlehnout dojmu jisté výlučnosti. Kinematografie byla tehdy mladým a moderním uměleckým odvětvím a jeho vzdělávací propojení skrze školní, osvětové, instruktážní filmy dávalo hluboký smysl.

Zásadním důvodem, proč byl film legitimní školní pomůckou a nástrojem, byla kromě technologického rozvoje promítání (přenosné promítačky a vybavení) také provázanost s literaturou. Řada literátů, zejména z avantgardních kruhů, podlehla svodům filmu – psali scénáře, libreta, filmové kritiky, zveřejňovali plamenné obhajoby a polemiky v denním i odborném tisku.

Oborové historické prameny dokládají, jak intenzivně byl v Polsku film spojován s výukou národní literatury. „*Pokud dbá [stát] na to, aby bylo studentům zpřístupněno literární dílo, aby bylo pochopeno hudební dílo, mělo by být studentovi přiblíženo i filmové dílo,*“ napsal Bolesław W. Lewicki ve svém pojednání *Mládež před plátnem* (Młodzież przed ekranem, 1935).

Už tehdy bylo patrné, že film nemusí být nutně odmítán pouze jako pokleslá zábava: „*Škola musí žákovi ukázat cestu k dobrému filmu: skutečně kulturnímu a vysoce uměleckému [...] Nositel této myšlenky nemá být nikdo jiný než – polský učitel – už kvůli svému předmětu a pedagogickému postavení ve škole.*“

Přesto zůstal film po desetiletí předmětem svárů, nedorozumění a podezřívavosti ze stran učitelů, inspektorů, ředitelů škol i vzdělávacích institucí. Prolomit tyto předsudky se podařilo nejsilněji opět v 60. letech, kdy učitelé společně s filmovými kritiky a tvůrci nacházeli porozumění a příznivé podmínky pro rozvíjení výchovy k filmovému umění.

Výraznější posun je patrný až v posledních 15 letech, kdy si řada učitelů uvědomuje, že bez pohyblivého obrazu bude výuka chudá a zastaralá. Ale je také zjevné, že si mnozí pedagogové uvědomují, že by měli reagovat na zájmy a oblíbené aktivity žáků. To může zpětně přispět k rozvoji celkové gramotnosti, jak jsme uváděli na začátku této studie.

Možnosti systémových řešení

Výuka filmu na školách s sebou nese řadu úskalí, od samotného začlenění do výuky – neexistuje v Evropě země, kde by film měl pevnou hodinovou dotaci a byl povinný pro všechny žáky a studenty –, přes otázky a problémy technického vybavení až pro problémy právního charakteru. Přesto se daří velkému množství organizací i jednotlivců film na školách prosazovat a mnohdy také propojovat s mimoškolními aktivitami a neformálním vzděláváním.

Co ale vyvstává z řady studií, prohlášení i průzkumů, je, že **bez systematické státní podpory rozvoj oboru ve školách není možný**. Školení učitelů vyžaduje dlouhodobou přípravu, metodické vedení, zpracování kvalitních didaktických materiálů. Nehledě na to, že celý program musí garantovat vzdělávací autorita (Ministerstvo školství nebo jiný orgán).

Koordinace musí probíhat také s ohledem na zpřístupňování filmových a audiovizuálních děl a ukázek, případně metodických materiálů. V této agendě je nezbytná práce národních filmových institutů a archivů, ale také distribučních společností. Ty málokdy počítají a pracují s potenciálem školních promítání.

V neposlední řadě je to také vývoj a tvorba učebnic pro učitele, kteří film chtějí učit. Ne náhodou existují učebnice filmu jen v několika evropských zemích (Spojené království, Francie, Německo, Dánsko, Island).

Využití audiovizuálního obsahu a filmů je v evropských školách mnohdy omezené. Evropští učitelé zdaleka nejčastěji využívají krátké audiovizuální ukázky nebo klipy a jejich hlavním cílem při využití těchto materiálů je ilustrovat téma, spíše než studovat film samotný. Využití filmů ve školách je obecně poměrně slabé. Ve snaze zavádět filmovou výchovu do škol není jejich vybavení technikou většinou považováno za velký problém; i přes velmi sporadické využití filmů a obecného audiovizuálního obsahu si učitelé běžně myslí, že technické vybavení škol je dostačující.²

Výzkum FilmEd (2015)

Co ve většině evropských zemí směrem ke školám zásadně chybí, jsou komplexní a robustní aktivity a programy. Mezi ty patří také samotné vzdělávání pedagogů, které naráží na mantinely. Film nebývá zkrátka vzdělávacími autoritami rozpoznáván jako svébytný umělecký druh a v důsledku toho je jeho zařazení do průpravy a přípravy pedagogů problematické nebo nulové.

„Celostátní vzdělávací programy pro učitele jsme našli pouze v Polsku (prostřednictvím Filmoteka Szkolna), Velké Británii a Severním Irsku, Maďarsku a Finsku. Několik zemí má celostátní programy v rámci služeb s možností volby: např. ve Francii, na Islandu, Maltě a v Rakousku. Jinak je vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti filmové gramotnosti nepovinné, ad hoc a koordinované na místní nebo regionální úrovni – a pak už ne ministerstvy školství.“ (Screening Literacy Report)

Na druhou stranu je to právě entuziasmus konkrétních učitelů, který dokáže prolomit systematickou nedůvěru škol a institucí k fenoménu filmu a audiovize. Je povzbudivé, že i ve vybraných Evropských zemích máme ukázkou možného protnutí potřeb a zájmu učitelů, potažmo žáků, a systémového řešení na národní úrovni. Jedním z příkladů je Severní Irsko.

↑ Natáčení filmů v rámci BFI Screen Academy
Zdroj: IntoFilm

² Gabinete de Communication y Education. FilmEd: Showing Films and Other Audiovisual Content in European Schools. Obstacles and Best Practices. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2015. Dostupné z: http://www.gabinetecomunicacionyeducacion.com/sites/default/files/field/adjuntos/report_filmed.pdf

Film v kurikulu: příklad Severního Irsku

Vzdělávací systém v Severním Irsku prošel fundamentální proměnou před několika málo lety. Je tedy možné a smysluplné k němu odkazovat jako k příkladu aktuální, progresivní a komplexní změny, a to hned z několika důvodů.

Audiovizuální výchova (anglicky screen education) je zde součástí komplexnější reformy vzdělávání postavené na principu kreativity jako klíčové kompetence žáků a studentů. Dalším důvodem je výrazná synergie vzdělávacích a kulturních institucí a jejich propojení ve funkčním systému s jasnými kompetencemi, transparentním financováním a propracovanou vizí.

Proměna místního vzdělávacího systému byla podpořena vznikem dvou klíčových dokumentů: obecnější strategie Unlocking Creativity a návazné studie **A Wider Literacy. Case for Moving Image Media Education in Northern Ireland** z roku 2003. Ta jasně a konkrétně definovala podobu využití digitálních technologií k dosažení kreativních kompetencí žáků a studentů za pomoci filmu a audiovizuálních děl a rozvoj filmové gramotnosti.

Autoři Wider Literacy stanovují 7 konkrétních dosažitelných cílů, které při zpětném pohledu dokázali naplnit:

- 01** Podpora a motivace učitelů spojená s dostupností školení a dalšího vzdělávání v oblasti audiovizuace;
  - 02** spolupráce vzdělávacích organizací, škol a kulturních organizací s cílem zajištění maximální dostupnosti filmů z domácí i světové produkce (včetně televizních děl);
  - 03** dostupnost postprodukčního softwaru a technického vybavení pro děti od osmi let věku a možnost praktické tvůrčí zkušenosti alespoň jednou ve školním roce;
  - 04** zajištění dostupné mediální výchovy pro studenty post primary (odpovídá 2. stupni základní školy, pozn. aut.) a zapojení do všech vyučovaných předmětů (s cílem zajistit školního koordinátora);
  - 05** propojení vzdělávacích a společenských institucí za účelem zajištění tvůrčí praxe a projekcí dostupných i pro znevýhodněné komunity a skupiny (kulturní diverzita, motivace ohrožené mládeže);
  - 06** specializované kurzy filmové a mediální tvorby a předmět Moving Image Arts by měly být dostupné všem zájemcům na všech školách;
  - 07** zajištění dalšího studia, kurzů a poradenství pro ty žáky a studenty, kteří se chtějí věnovat kariéře v audiovizuálním sektoru (průmyslu).
- Zavedení předmětu Moving Image Arts (Umění pohyblivého obrazu) do kurikula základních (2003) a později středních škol (2005) je zásadním počinem na evropské

úrovni. Umožňuje tak systematickou práci s žáky a studenty, možnost zajistit financování na vybavení, exkurze nebo vzdělávání pedagogů, ale také mimo jiné možnost kvalifikace (obdobu maturitní zkoušky) v tomto volitelném předmětu.

Žáci by měli poslouchat, reagovat a prozkoumávat rozmanité příběhy, básně, písně, dramata a mediální texty a obsahy (včetně filmů) s využitím tradičních i digitálních zdrojů a pramenů.

Kurikulum Severního Irsku

Výuka filmu v Severním Irsku má několik charakteristik. Zaprvé, je úzce propojena s **digitálními technologiemi** a dovednostmi, jejichž cílem je **rozvoj kreativity**. Zadruhé, systém výuky je komplexní a založený primárně na **rozvoji kompetencí** (spolupráce, komunikace, kreativita a řešení problémů).

Třetím významným poznávacím znamením je výrazná a **systémová podpora**. Ta je patrná v propojení všech

*Učitelů, kteří sami studovali film, je skutečně málo. Mnoho angličtinářů má o práci s filmem zájem a považují jej za stejně hodnotný jako literaturu. Uznávají, že by žáci měli umět kriticky a inteligentně reagovat na obojí. Ale jen málo z těchto učitelů mělo možnost se zúčastnit kurzů, které by jim umožnily získat potřebný rámeček, který je obsažen například v knize *The Cinema Book* od Pam Cookové (BFI, 1985). Učitelé angličtiny mají také tendenci používat filmové verze románů, často ukazují rozdíly mezi filmem a předlohou, spíše než aby kriticky hodnotili film podle jeho vlastních kvalit.*

středoškolský učitel,
County Antrim, Severní Irsko

aktivit v jedné instituci (Northern Ireland Screen) a její přirozené vazbě na vzdělávací instituce (CCEA), ale hlavně v transparentním systému financování. Dlouhodobě tak získávají nezanedbatelnou podporu na svůj provoz a činnost ze státního rozpočtu Kreativní vzdělávací centra (60–70 %), festivaly se vzdělávacími programy (Belfast Film Festival, Cinemagic) nebo kina.

↑ Fotografie z natáčení populárního seriálu *Derry Girls* (2016)
Autor: Pavel Bednařík

Kapitola 07

7 příkladů dobré praxe

Film, 100 let mládí (Francie)

Cinéma, 100 ans de jeunesse

Dnes již mezinárodní, původně francouzský projekt byl zahájen v roce 1995 při příležitosti oslav 100 let prvního veřejného promítání bratří Lumiérů. Program, který vznikl pod hlavičkou Cinémathèque française, se inspiroval ve filmové výchově, jak ji chápal například Alain Bergala.

Metodologické základy, jako jsou východiska, že je potřeba filmy objevovat skrz vlastní zážitky, že je potřeba pracovat s ukázkami, že je potřeba takovou pedagogickou činnost rozložit v čase alespoň jednoho školního roku, že je potřeba, aby do výuky vstoupil taky filmař z praxe atp. Základní struktura, kterou lze nazvat metodikou předmětu, již existuje a odborná veřejnost ji přijala a chápe ji.

Projekt Film, 100 let mládí má základy položené více v praktické části, frekventanti si zde mohou vyzkoušet řadu přístupů. Část je ale složená také z teoretické reflexe filmových témat. Vždy se jedná o 45 setkání bez ohledu na počet účastníků se zemí. Jde o to, aby si všichni mohli vyměňovat zkušenosti a nápady. S vědomím zkušenosti z jiných mezinárodních projektů můžeme konstatovat jeden zásadní rozdíl.

Většinou v tomto typu projektů nevíte, co ostatní dělají, čím se zabývají. Zatímco v rámci tohoto projektu se účastníci vidají pravidelně a mohou posoudit konkrétní výsledky práce. Diskuze a posouzení zároveň probíhá na základě filmů.

↑ David Čeněk a Natalie Bourgeois z francouzské Cinematéky (2015)

Autor: Marta Portales Oliva

Kinobalon (Slovinsko)

Kinobalon je souhrnný název pro iniciativu a aktivity filmové výchovy slovinského kina Kinodvor v Lublani. Jak autorky projektu samy zdůrazňují, už názvem chtěly poukázat na skutečnost, že projekt pro děti a mládež by měl tuto cílovou skupinu zaujmout hned od prvopočátku.

Celá jeho historie souvisí se změnami, ke kterým došlo ve vedení nejstaršího kina v Lublani (s více než devadesátiletou historií). V letech 2003–2008 bylo kino provozováno Slovinskou kinematékou, a s rozpačitými výsledky. Proto převzala iniciativu skupina lidí kolem bývalé dramaturgyně festivalu Animateka Petry Slatinšek. Ti pojali kino jako výzvu, jak jej zapojit do širších kontextů, souvisejících zejména se zkvalitněním a rozšířením programu a výchovou mladého publika.

V současnosti je kino jedním z výrazných center filmové výchovy nejen ve Slovinsku, ale v celé Evropě. Zástupci Kinodvoru úspěšně participují na formování evropské politiky výchovy a vzdělávání v oblasti audiovizu, budují partnerství s jinými evropskými iniciativami a pořádají mezinárodní aktivity (konference, semináře, školení). Důsledně pak dokážou pro své potřeby využívat partnerství v síti Europa Cinemas, ale také politický vliv získaný prosazováním filmové výchovy do strategických národních dokumentů.

Metodika práce s filmem vytvořená Kinodvorem se stala základem pro vytvoření celonárodní metodiky pro kina a školy. Pod patronací města Lublaně a s finančním

zázámím nabízí Kinobalon řadu programů pro školy zdarma, připravují metodické materiály i doprovodné programy projekcí a soustředí se na naplnění svojí ambiciózní koncepce.

Kinobalon navazuje na předchozí programy (rodinné projekce, workshopy a školní programy pro děti od 3 do 18 let), jejich podobu však vedení kina proměnilo, aktualizovalo a soustředí se nyní na přípravu kvalitních materiálů a navázání široké spolupráce mezi organizacemi ve městě, ale i těmi působícími ve vzdělávacím a filmovém odvětví.

V současnosti tvoří Kinobalon zhruba třetinu programu kina³ a na základě jeho doporučení je nyní realizován celostátní program pod patronací asociace artkin. V roce 2010 získal Kinobalon cenu Europa Cinemas za nejlepší aktivity pro mladé publikum.

Kreativní vzdělávací centra (Severní Irsko)

Creative Learning Centres

První centrum vzniklo z podnětu kulturních aktérů na konci 80. let minulého století v druhém největším městě regionu, Derry. Za vznikem stála iniciativa místních nezávislých filmařů a hudebníků, kteří měli zájem rozvíjet volnočasové využití mládeže ve zrušeném centru města. Skupina dobrovolníků provozovala zkušebnu pro místní hudebníky v jedné z opuštěných budov v historickém centru. V mezidobí před vypuknutím další vlny nepokojů (1994–1998) se podařilo zajistit vhodné prostory a organizovat na poloprofesionální úrovni rozmanité aktivity: dílny, festivaly, koncerty, kurzy pro studenty.

Idea institucionálního ukotvení však nevznikla jako originální nápad v severoírském Derry, pouze se inspirovala systémem městských vzdělávacích center (City Learning Centres)⁴, jejichž vznik v roce 2000 v Anglii a Walesu iniciovala britská vláda. Tato centra, zaměřená převážně na tradiční pojetí IT a nové technologie zajišťovala pro žáky a studenty programy zaměřené na rozvoj informační gramotnosti. Zázemí poskytovaly nově vzniklým centrům zejména stávající budovy školních zařízení, financování bylo zajištěno britskou vládou.

Martin Melarkey a další zástupci odborné veřejnosti museli zajistit spolupráci čtyř ministerstev (Výše uvedeného Ministerstva pro komunitu, umění a volný čas (Department for Communities, Arts and Leisure), Ministerstva školství (Department of Education), Ministerstva zaměstnanosti

³ V roce 2014 zaznamenal rekordní účast 33 351 diváků.

⁴ Tamtéž.

a vzdělávání (Department of Employment and Learning) a Ministerstva financí (Ministry for Finances and Personnel), vysokoškolských institucí a zapojit CCEA. Společně se založením agentury Northern Ireland Screen se tak jednalo o sérii důležitých infrastrukturních kroků, které vedly k masovému rozšíření audiovizuální výchovy společně s výchovou ke kreativě do severoirského školství.

V roce 2003 byl rovněž iniciován proces založení dvou dalších kreativních vzdělávacích center (v Belfastu, z někdejšího centra One, a v Armagh), jež měla sloužit ke koordinaci navazujících opatření. Hlavní náplní centra v Derry, později i obou dalších center byl zejména:

- vývoj a tvorba metodických a výukových materiálů,
- vzdělávání a školení učitelů pro výuku Moving Image Arts,
- organizaci workshopů a kurzů pro školní děti a (ohroženou) mládež.

→Projektový den v podobě natáčení filmu v Muzeu dopravy v Belfastu
Autor: Pavel Bednářík

CinEd (13 zemí)

Program CinEd vznikl v roce 2015 a je určen široké škále účastníků – učitelům základních, středních a vysokých škol bez ohledu na jejich zaměření, kulturním pracovníkům i filmařům a dalším odborníkům z filmové a audiovizuální oblasti.

Specifikem projektu CinEd je jeho zaměření na umělecké filmy a jejich přiblížení nejmladším divákům prostřednictvím osvědčené a mezinárodně ceněné metodiky vyvinuté v rámci Cinemathèque française.

Součástí nabídky jsou vedle samotných filmů také výukové materiály vytvořené pro každý titul kolekce, pro studenty jsou k dispozici pracovní listy či on line interaktivní Prostor mladého diváka, kde mohou studenti skládat a stahovat filmová políčka vlastního výběru a mají možnost vytváření scénářů aj., pedagogické bonusy – videa (tematicky zaměřené sestřihy z filmů CinEdu v délce 20 min), školení pro pedagogy, projektové dny. Nabídka CinEd je pro registrované školy, kulturní instituce a zájemce o FAV zdarma.

Program je podporován finančně kanceláří Kreativní Evropa – MEDIA, ale také místními organizátory v každé zemi. Zaměření programu je poměrně široké, jak věkem žáků (6–19 let), výběrem filmů (od klasických až po současné), tak i geograficky – z každé partnerské země je vybráno několik filmů (z České republiky jsou to *Císařův slavík* Jiřího Trnky a *Modrý tygr* Petra Oukropce.

www.cined.eu

↑ Muž bez minulosti Aki Kaurismäkiho je součástí programu CinEd
Zdroj: CinEd (AČFK)

Nové horizonty filmové výchovy (Polsko)

Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej (NHEF)

Komplexní a robustní program NHEF vzešel ze snah o rozšíření a další rozvoj festivalu Nowe Horyzonty ve Wroclawi. Během 15 let si platforma vybudovala významnou pozici nejen na poli filmového vzdělávání v Polsku („největší filmověvýchovný program v Polsku“), ale také na evropské úrovni.

Aktivity NHEF mají velké rozpětí. Jejich součástí jsou jak aktivity pro samotné děti a mladé diváky, tak vzdělávací programy pro učitele a osvětové aktivity pro širokou veřejnost. Jádrem programu pro mladé diváky je festival Kids Kino, na který je navázána také VOD platforma a programy pro profesionály (Kids Kino Industry, Kids Kino Lab, Kids Kino Docs).

NHEF (resp. Srowaryszenie Nowe Horyzonty) zajišťuje distribuční platformu filmům pro mladé publikum, která je provázána jak s festivalem Nowe Horyzonty, tak Kids Kino. Synergický efekt aktivit zahrnuje také orientaci směrem ke školám – programy pro žáky a studenty jsou doplněny intenzivními kurzy pro učitele.

www.nhef.pl

→ Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej jsou největším programem v Polsku

Zdroj: nhef.pl

Moving Cinema (6 zemí)

Moving Cinema je v současnosti jedním z nejúspěšnějších projektů rozvíjejících různé přístupy k filmové výchově. Iniciátorem se stala španělská vzdělávací organizace A bao a qu, celý projekt vznikl jako společné dílo konkrétních organizací z Litvy, Španělska, Portugalska, Velké Británie, Skotska a Francie.

Moving Cinema byl zahájen v akademickém roce 2014–2015, jeho hlavním cílem je vytvořit silné vazby mezi mladými lidmi (12–19 let) a kinematografií, dát jim nástroje, aby se stali samostatnými diváky. Ideou je vybudovat aktivní a citlivé publikum schopné ocenit rozmanité filmové projevy jak současně, tak klasické evropské autorské kinematografie.

Projekt byl zahájen v roce 2014 díky podpoře programu Kreativní Evropa MEDIA. Do projektu se zapojilo více než 32 000 mladých lidí, 50 organizací, 120 filmařů, 1 350 učitelů

a 220 středních škol. Organizátoři jej propagují s podtitulem „Metodologie, strategie a nástroje pro mladé lidi k pochopení významu filmu a proměně v aktivní diváky“. Samotný název odkazuje k anglické definici filmu jako „moving image“ (pohyblivý obraz, dojemný film).

Moving Cinema je rozdělen na pět samostatných programů:

- Projekce a dialogy
- Mladí kurátoři
- Filmová cvičení s mobilními aparáty (propojení filmové tvorby a recepce)
- Objevování filmů na VOD
- Online platforma Inside Cinema

www.movingcinema.eu

Kulturní aktovka (Norsko)

Den kulturelle skolesekken

Kulturní aktovka (The Cultural Schoolbag) je národní program, který zajišťuje, aby všechny děti školního věku v Norsku měly každoročně možnost poznat profesionální umění a kulturu. Program dává žákům možnost zažít profesionální umělecké a kulturní aktivity, seznámit se s nimi a rozvíjet tak kulturní porozumění. Aktivity musí být na profesionální úrovni a pokrývat celé kulturní spektrum: film, kulturní dědictví, literaturu, hudbu, scénické umění a výtvarné umění.

Kulturní aktovka je součástí vládní kulturní politiky pro žáky základních škol a nižších ročníků středních škol od roku 2001, později byli do programu zařazeni i žáci vyšších ročníků středních škol. V současné době se tak setkávají s profesionálním uměním a kulturou všichni žáci od první třídy až po poslední ročník střední školy.

Kulturní aktovka je výsledkem spolupráce Ministerstva kultury, Ministerstva školství a výzkumu a všech okresních úřadů a obcí v celé zemi. Odpovědnost za organizaci programu byla v roce 2016 pověřena celostátní síť kanceláří Kulturtanken. Projekt je proto modelem spolupráce mezi kulturním a vzdělávacím sektorem na národní, regionální a místní úrovni a zahrnuje všechny školy v Norsku. Za regionální koordinaci a programování jsou zodpovědné krajské rady, ačkoli obce mohou také vytvářet své vlastní programy.

Kulturní brašna je financována z loterijních zisků společnosti Norsk Tipping. Celková částka získaná v roce 2019 činila

285 milionů norských korun (684 milionů korun českých). Finanční prostředky přiděluje Kulturtanken okresním radám a obcím na základě vzorce, který zohledňuje zeměpisné a demografické podmínky a infrastrukturu.

<https://www.denkulturelleskolesekken.no/english-information/this-is-the-cultural-schoolbag/>
www.kulturtanken.no

↑ Norská kulturní aktovka pomáhá rozvíjet kreativitu nejen skrz film
Zdroj: Kulturtanken

Kapitola 08

Rámeček filmového vzdělávání a další výzkumy

Screening Literacy Report (2012)

Historicky první celoevropská studie *Screening Literacy Report*, realizovaná v letech 2011–2012, přinesla dosud nejrozsáhlejší plošné mapování filmové gramotnosti v Evropě. Její zásadní význam je možné vysledovat hned v několika ohledech.

Výzkum byl realizován prestižní evropskou institucí (Britský filmový institut, BFI) a na její přípravě se podílelo více než třicet odborníků z většiny zemí EU a řada externích konzultantů. Studie poskytuje velmi podrobnou analýzu situace v jednotlivých zemích včetně případových studií. Nabízí také průřezové analýzy souvisejících odvětví podle vybraných kritérií. Studie se pokusila odpovědět na zásadní otázku: V jaké fázi se nyní nacházíme při prosazování filmové výchovy v Evropě?

Základní profil studie odkazuje ke třem zásadním pilířům, jež formuloval teoretik mediálních studií, profesor David Buckingham (viz tabulka). Kulturní a kreativní složka je běžnou součástí kurikul a definic filmové výchovy ve většině evropských zemí. Naučit se tvořit a rozumět filmům, jejich řeči a výrazovým prostředkům je logické, srozumitelné a pochopitelné.

Pro současné přemýšlení o uměleckém vzdělávání je ovšem důležitá právě třetí složka, a to kulturní dimenze. Ta odkazuje mimo jiné také k nově prosazované **kompetenci kulturního vyjadřování a porozumění**, kterou prosazuje zpráva OECD z roku 2018. Zdůrazňuje mimo jiné silnější

vazbu na kulturní instituce (muzea, archivy, kina) a povědomí o institucionálním rozměru kinematografie.

Tři pilíře filmové výchovy

- **Kritická dimenze** vychází z kritické teorie převzaté ze sociálních věd a směřuje studenty ke kritické recepci, kritickému čtení kulturních i mediálních textů a k rozvíjení analytických schopností.
- **Kreativní dimenze** je pomyslným vrcholem uvede-ných dovedností a cílů filmové výchovy s praktickými důsledky v podobě vlastní audiovizuální produkce.
- **Kulturní dimenze** vymezuje přesahové, mezioborové souvislosti, motivuje ke kontextuálnímu studiu audio-vizuálních děl a jiných uměleckých druhů a forem, historických a společenských souvislostí.

Samotná filmová tvorba podle zjištění zprávy Screening Literacy Report rozvíjí řadu dalších kompetencí. Nabízí porozumění řadě teoretických a kritických přístupů k audio-vizuálním dílům, pomáhá osobnostnímu rozvoji (např. spolupráce, komunikace, řešení problémů apod.) a její zapojení do celkového komplexu výukových cílů je proto esenciální.

Výstupem studie Screening Literacy Report byl mimo jiné souhrn doporučení, která vyplynula z dvouletého mapování. Mezi tato doporučení patří nejen konkrétní definice filmové výchovy, návrh lepší koordinace na evropské úrovni, zajištění poradenství a propagace. Důležitým výstupem je mimo jiné také návrh na vytvoření **Evropské banky online zdrojů a materiálů** (filmů, ukázek, pedagogických materiálů) vycházejících z příkladů dobré praxe.

Rámec filmového vzdělávání (Framework for Film Education) (2015)

V letech 2014–2015 vznikl navazující strategický dokument Framework for Film Education in Europe (Rámec filmové výchovy v Evropě, dále jen Rámec), který byl dokončen, schválen a prezentován 19. června 2015 v pařížské Cinémathèque française. Tento dokument, připravovaný více než 40 experty z evropských zemí ve stručnosti definuje, co znamená filmová gramotnost.

Jinými slovy: jaké vědomosti a zkušenosti by měl nabýt filmové gramotný člověk (žák, student, dospělý) po absolvování formálního výchovně-vzdělávacího procesu nebo v rámci programů mimoškolního vzdělávání.

Jedním z elementárních kritérií při vytváření studie byl totiž důraz na **praktické a realistické výstupy filmové výchovy** (outcome-based Framework). Tyto výstupy zahrnují co nejširší možné spektrum uplatnění a jejich využití je provázáno s praktickými a didaktickými zkušenostmi zástupců jednotlivých organizací ve skupině i budoucích uživatelů, učitelů a lektorů.

Rámec filmového vzdělávání je důležitým milníkem evropského uvažování o filmové výchově. Nejedná se totiž o pouhý výzkum mapující aktuální situaci. Naopak je to dokument, který má vyšší ambice: navrhnout, jak by se měl film a audiovize na školách i v mimoškolních zařízeních učit a jaké jsou vzdělávací cíle tohoto předmětu či aktivit.

Pedagogické cíle F/AV podle Rámce filmového vzdělávání

Cíl 1: Porozumět tomu, co je pro film specifické a výlučné.

Cíl 2: Poznat, že film je produkován a konzumován jak kolektivně a v rámci spolupráce, tak osobně a individuálně.

Cíl 3: Zapojit se do filmu osobně z kritické, estetické, emoční, kulturní i tvořivé perspektivy.

Cíl 4: Mít pravidelný přístup k širokému spektru filmů a filmových forem.

Cíl 5: Rozvíjet povědomí o společenských a historických souvislostech filmu.

Cíl 6: Být schopen reflektovat různé způsoby vnímání, poznávání a učení se (o) filmu.

I z toho důvodu věnujeme dostatečný prostor analýze tohoto klíčového dokumentu v samostatné studii, která je dalším výstupem projektu *Posílení oboru filmová a audiovizuální výchova v ČR*.

↑ Rámec filmového vzdělávání definuje filmovou gramotnost
Zdroj: BFI

FilmEd (Španělsko, 2015)

Posledním významným referenčním projektem, který zde uvádíme, je rozsáhlý výzkum Gabinete de Communication y Education (Universidad Autónoma de Barcelona) pod názvem *FilmED. Showing Films and Other Audiovisual Content in European Schools. Obstacles and Best Practices* z roku 2015.

Závěrečná studie představila hloubkovou kvalitativní i kvantitativní analýzu využití filmu a audiovize na školách v zemích Evropské unie a EEA. Co do rozsahu a počtu dotazovaných se jednalo o největší projekt v rámci evropských audiovizuálních průzkumů.

Na co se zaměřil výzkum FilmED?

- dostupnost audiovizuálních materiálů na školách
- vybavení škol adekvátní záznamovou, natáčecí a promítací technikou
- zapojení filmu a audiovizuálních děl do kurikula
- provázání filmové výchovy s filmovým průmyslem
- obliba národní kinematografie
- volba filmových žánrů a druhů pro výuku

Mezi hlavní problémy v rozšíření filmu a audiovize na evropských školách řadí autoři studie zejména:

- kurikulární a pedagogická omezení vyplývající z navázání na stávající vzdělávací plány a programy výuky;
- praktická omezení, která jsou vážná na školní provoz,

jenž ovlivňuje organizaci času, infrastrukturu, vybavení a dominantní chování;

- ekonomické a právní podmínky, které odkazují k povaze filmového trhu a autorskoprávní problematice (dostupnost nosičů);
- nedostatečné nebo nulové zapojení filmového průmyslu;

↑ Vedle evropských průzkumů (FilmEd) probíhají také národní průzkumy - Posílení oboru, Tereza Czesany Dvořáková
Zdroj: CinEd (AČFK)

- praktická omezení na školách (technické vybavení, autorská práva);
- nedostatek komunikace a pochopení mezi učiteli a majiteli práv.⁵

⁵ Gabinete de Communication y Education. FilmEd. Showing Films and Other Audiovisual Content in European Schools. Obstacles and Best Practices. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2015. s. 75–76. Dostupné z: http://www.gabinetecomunicacionyeducacion.com/sites/default/files/field/adjuntos/report_filmed.pdf

Kapitola 09

8 doporučení pro rozvoj oboru

V závěrečné kapitole této publikace nabízíme výběr doporučení a shrnutí, která vyplývají ze všech uvedených průzkumů (Screening Literacy Report, Framework for Film Education, FilmEd), ze série studií a článků, jejich seznam je uveden v závěru publikace, ale také z dlouholeté výzkumné práce autora publikace.

Zmíněná doporučení jsou apelem na všechny aktéry, kteří mají na současnou i budoucí podobu oboru větší či menší vliv. Je pochopitelné, že tato doporučení není možné naplnit rychle, bezesbýtku a naráz. Proto vnímáme jako nezbytné, aby panovala shoda na potřebě zpracovat kvalitní koncepci rozvoje filmové výchovy v ČR, která by jednotlivé kroky formulovala v čase a s nezbytnými finančními i personálními nároky.

Doporučení 01

Národní strategie filmové/audiovizuální výchovy

Vzhledem k předchozím zkušenostem je nezbytné, aby vznikla stabilní meziresortní pracovní skupina se zastoupením jednotlivých sektorů, oborových institucí a organizací. Hlavním úkolem této skupiny by mělo být zpracování Národní strategie filmové/audiovizuální výchovy a následné vytvoření akčního plánu naplnění této strategie (včetně finančního rámce). Vhodnou součástí strategie by měla být funkční analýza národních strategií jiných evropských zemí a také zapojení zahraničních odborníků a konzultantů.

Doporučení 02

Film/audiovize jako podstatná součást kurikula

Mezi zástupci MKČR a MŠMT by měla být shoda na reformulaci obsahu RVP se zásadním důrazem na kreativní a kulturní kompetence. Součástí revizí RVP je také aktualizace obsahu doplňujícího vzdělávacího oboru Filmová/audiovizuální výchova (návrh povinné hodinové dotace předmětu, zpracování koncepce využití filmu a audiovizuálních médií v ostatních předmětech a průřezových tématech kurikula, podpora mimoškolních filmových klubů na školách). Mezi nutné změny ve vzdělávací oblasti musí patřit systematická podpora vývoje a tvorby učebních pomůcek, učebnic

a pedagogických materiálů, ale také etablování oboru na pedagogických fakultách pro studenty VŠ.

Doporučení 03

Návazná organizační opatření

Na základě schválené strategie musí dojít ke zpracování nového schématu financování se zapojením zdrojů a kapacit obou uvedených ministerstev, Státního fondu audiovize, Národního filmového archivu a dalších subjektů podílejících se na filmovém průmyslu (UFD, APA, FITES, ad.) Velký důraz musí být kladen na regionální implementaci strategie, například v podobě zpracování konceptu regionálních Kreativních vzdělávacích center (s návazností na politiku Kulturních a kreativních průmyslů a Národní plán obnovy). Je nutné vytvořit standardy výuky k filmu (a filmem) pro regionální organizace a systém zapojení místních festivalů, kin a organizací filmového průmyslu (filmové kanceláře).

Doporučení 04

Výzkum, monitoring, hodnocení

Pro robustní a kontinuální rozvoj oboru je potřeba, aby byla vybrána státní instituce, v níž vznikne

samostatné oddělení. Ta bude mít na starosti pravidelné zpracovávání výzkumů, vyhodnocení, statistik a analýz. V součinnosti s akademickou obcí by mělo vzniknout akademické pracoviště se zaměřením na výzkum v oblasti filmové a audiovizuální výchovy (zpracování a rozvoj metodiky a didaktiky oboru, testování a aplikovaný výzkum na úrovni základního a středního školství).

Doporučení 05

Spolupráce jednotlivých sektorů a aktérů

Výše uvedená pověřená instituce by měla dbát na systematické budování partnerství mezi aktéry kulturního a vzdělávacího sektoru. Měly by být vytvořeny podpůrné dotační programy pro kina, festivaly, galerie a neziskové organizace na základě kritérií podpory filmově výchovných programů a projektů (stejně jako úprava metodiky existujících dotačních programů – filmově výchovný aspekt jako kritérium hodnocení). Mezi další možnosti řadíme vytvoření koncepce slevových programů pro cílové skupiny výchovně-vzdělávacích iniciativ v oblasti filmu a audiovize nebo vytvoření certifikačního systému s podporou kvalitního a edukativního obsahu. Považujeme rovněž za důležité systematické zapojení knihoven, muzeí a galerií do výchovné práce s pohyblivým obrazem.

Doporučení 06

Dostupnost audiovizuálních děl a dalších zdrojů

Mezi klíčové změny řadíme zejména zajištění strategické podpory a know-how při zpřístupňování děl na národní i mezinárodní úrovni. Cílem je legislativní proměna autorského zákona s důrazem na vzdělávací aspekt, ale také vytvoření obchodního kompenzačního modelu, který producentům a distributorům nahradí „ztrátu“ ze školních a vzdělávacích projekcí. Cílem nadoborové spolupráce by mělo být vytvoření online portálu pro oblast filmu a audiovize (včetně filmů, ukázek, pedagogických materiálů, odborných textů a informačního servisu) a zajištění maximálního počtu filmů co nejširším diváckým skupinám.

Doporučení 07

Systém vzdělávání pedagogů, rodičů a studentů

S ohledem na vzdělávací obor, který byl schválen v roce 2010, by měla maximální podpora směřovat ke vzdělávání a školení učitelů v oblasti filmu, audiovize a médií. Je nezbytné vytvořit jednotnou metodiku a didaktiku oboru interdisciplinárním týmem odborníků a podnítit spolupráci jednotlivých akademických pracovišť (DVPP kurzů pro učitele, zapojení inovativních učitelských platforem, specializované kurzy pro lektory, pracovníky kin, pedagogy volného času). Velký důraz

by měl být kladen na zapojení filmu a audiovize do programů celoživotního vzdělávání.

Doporučení 08

Publicita, osvěta, marketing

Samostatnou oblastí je průběžná publicita a osvěta zaměřená na kultivaci veřejné diskuse o důležitosti filmu a kinematografie či audiovizuálního průmyslu na podobu národní kulturní identity a ekonomiky. Mezi vhodné nástroje řadíme veřejné konzultace záměrů a strategií v oblasti filmové a audiovizuální výchovy nebo systematickou podporu publikační činnosti, osvětových kampaní a dalších nástrojů publicity, marketingu a ovlivňování veřejného mínění (realizace celonárodní kampaně na podporu filmové gramotnosti, vytvoření odborného periodika věnujícího se problematice F/AV apod.)

Závěr

Cesty k filmové gramotnosti, které, jak doufáme, naznačila i tato publikace, jsou na evropské úrovni i v jednotlivých zemích rozmanité. Pokusili jsme se zde představit historickou perspektivu, systémové přístupy v jednotlivých zemích, ale také příklady dobré praxe, které většinou vyvstávají z iniciativ osobností zapálených do kouzla filmu.

Z většiny evropských průzkumů, studií a článků, které představují souhrn zjištění o stavu filmové a audiovizuální výchovy, vyplývá několik zajímavých postřehů:

- **neexistuje jednotný koncept, jak zavádět a prosazovat filmovou výchovu v jednotlivých evropských zemích a školách** (vazba na národní jazyk a národní kulturu, případně mediální výchovu dosahuje nejlepších výsledků),
- nejčastěji **vycházejí aktivity v oblasti filmové výchovy od kulturních institucí a organizací**, často se projekty a programy realizují bez podpory institucí vzdělávacích a s jejich minimálním zájmem,
- ve většině evropských zemí **převažuje přístup odspodu** (bottom up) nad přístupem shora (top down), iniciátory změn jsou tedy převážně neziskové organizace, v některých případech i samotní učitelé (Maďarsko, Itálie, Spojené království)
- v zemích, kde existuje silný filmový institut, má **filmová výchova etablované postavení jako součást této instituce** (většinou samostatné oddělení zaměstnávající několik lidí na plný úvazek, kteří se filmové výchově věnují).

Tato publikace rozhodně nemá být vyčerpávajícím přehledem o situaci a perspektivách filmové výchovy

v Evropě. Má naznačit, jak se obor v minulosti vyvíjel, jaká je jeho aktuální podoba a kde je možné čerpat potřebné informace a argumenty.

Doufáme, že se tento průvodce může stát základní příručkou pro všechny policy makers, kteří si uvědomují, že není nutno vymýšlet v českém kulturním a vzdělávacím prostoru vše od začátku, ale že se můžeme směle inspirovat i u našich sousedů a v dalších evropských zemích.

Výsledky výzkumu z projektu Posílení oboru jsme se snažili rozpracovat v samostatných článcích a studiích. Vybízíme vás proto k jejich prostudování. Zároveň bychom také rádi apelovali na soustavnou pozornost, která by měla být věnována výzkumu a monitoringu oborového vývoje v Evropě. V tuto chvíli totiž neexistuje jednotné online prostředí, kde by bylo možno čerpat důležité a aktuální informace, stejně jako se dopátrat změn, které živí a mladý obor provázejí.

Doufáme proto, že se výzkumu zahraničních zkušeností budou věnovat nejen jednotlivci, akademičtí pracovníci a badatelé, ale také celé instituce, jejichž vedení si je vědomo významu filmové výchovy a osvěty a je ochotno je začlenit do své agendy. Rozvoj oboru je totiž všestranně prospěšný pro upevňování filmové kultury, mladých filmových vědců a diváků kvalitních filmů a seriálů, ale také budoucích tvůrců a technických pracovníků v audiovizu.

Film je více než průmysl, více než sbírka komodit, více než místo pro filmové hvězdy a příběhy: je to specifický jazyk. Chceme, aby význam tohoto jazyka byl uznán v celé jeho šíři a rozmanitých vlivech. Chceme, aby film a audiovize přestaly být vnímány jako špatné a obviňovány za všechny nedostatky společnosti. Chceme připomenout, že na filmech záleží.

Making Movies Matter

Rozcestník odkazů

Celoevropské výzkumy

Making Movies Matter (BFI, 1999)
 Screening Literacy Report (BFI, 2012)
 Framework for Film Education (BFI, 2015)
 FilmEd. *Showing Films and Other Audiovisual Content in European Schools. Obstacles and Best Practices.* (Publications Office of the European Union, 2015)

Evropské VOD platformy

Lumiere VOD
 FilmBankMedia
 DAfilms.com

Vybrané filmové instituty

British Film Institute (BFI, Spojené království)
 Norsk Filminstitutt (NFI, Norsko)
 Den danske filminstitut (DFI, Dánsko)
 Svenska Filminstitutet (SFI, Švédsko)
 Filмотека Narodowa/Instytut Audyowizualny (FINA, Polsko)

Národní filmové agentury

CNC - Centre national du cinéma et de l'image animée
 Creative Scotland
 Film Agency for Wales
 Northern Ireland Screen
 Arts Council of England

Významné organizace a projekty

CinEd (EU)
 Moving Cinema (EU)
 European Film Factory (EU)
 NHEF - Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej (Polsko)
 A bao a qu (Španělsko)
 Deutsches Filmmuseum Frankfurt (Německo)
 Nerve Centre Derry (Severní Irsko, UK)
 Kulturní aktovka-Den kulturelle skolesekken (Norsko)
 Kulturtanken (Norsko)

Publikované články, studie a rozhovory v rámci projektu „Posílení oboru F/AV v ČR“

Spojené království Velké Británie a Severního Irsku

Audiovizuální výchova ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku ~ Pavel Bednařík

Role kreativních vzdělávacích center v rozvoji audiovizuální výchovy v Severním Irsku ~ Pavel Bednařík

„Kreativní vzdělávací centra a film ve školách jsou ideálním spojením kulturního a vzdělávacího know-how“ – rozhovor s Martinem Melarkeym, ředitelem Kreativních center v Belfastu a Derry ~ Pavel Bednařík

Německo

16 států, 16 přístupů. Kdo učí filmovou výchovu v Německu? ~ Lenka Trantírková

„Nemůžeme být jen dobrý festival“ – rozhovor s ředitelem FISH festivalu Arne Papenhagenem ~ Lenka Trantírková

Dánsko

Dánský filmový institut a Station Next a jejich vliv na filmovou výchovu v Dánsku ~ Lenka Trantírková

Webové portály filmové výchovy v Dánsku ~ Lenka Trantírková

Maďarsko

Filmová výchova v Maďarsku: Učitelé se snažili zařadit filmy do osnov už v šedesátých letech ~ Lenka Trantírková
Rozhovor s Józsefem Baloghem Andóczim: „Film je dobrá záminka k diskusi o palčivých tématech.“ ~ Lenka Trantírková

Polsko

Polsko: Filmová výchova je mnohem víc než jen promítání filmů ~ Aneta Kohoutová

Nové horizonty filmové výchovy (Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej) ~ Aneta Kohoutová

Pobaltské země

Filmová výchova v Litvě a pobaltských zemích ~ Veronika Liptáková

„Chceme, aby děti věděly, že i Litva natáčí filmy,“ říká ředitelka litevského vzdělávacího filmového centra - Veronika Liptáková, Ema Bartalská.

Norsko

Film jako součást kulturního ruksaku ~ Pavel Bednařík
Kulturtanken – rozhovor ~ Pavel Bednařík

Finsko

Svébytnost filmu ve finském školství ~ Aneta Kohoutová
Koulukino jako rozcestník na cestě za filmovým vzděláním ve Finsku ~ Aneta Kohoutová

Island

Filmová výchova jako součást strategického vládního dokumentu ~ Petr Pláteník

Vydala Asociace pro filmovou a audiovizuální výchovu, z.s.

Tato publikace vznikla jako součást projektu Posílení oboru filmová/audiovizuální výchova v ČR, který je realizován v rámci programu Kultura financovaného z Fondů EHP 2014-2021.

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

N I S
P O S
pro kulturu

Společně pro konkurenceschopnou Evropu

www.fondyehp.cz/kultura

www.filmvychova.cz/posileni-oboru